

Rom Pol Rom bin bi kırop mıj ñu kıl tıkak

Pol Rom bin bi kırop mıj ñu kıl tıkak

¹ Yad Pol. Krais Jisas wög gi ñeb bi ne mıdebin. God yıp ag lek, Krais Jisas mınım tep dad ameb bi alap mıdebin. God ne yıp dek, God mınım tep ak dad ajpin. ² Pen mınım tep nıbak, God bırarık nep bi mınım agep ne okok kırop agek, kıri God Mınım ak Mınım Sın ak ñu kıl tıkil aglak rek nep gak. ³ Mınım Sın ñu kıl tıkil aglak nıbak, kıri God Ñı ne mınım ak nep aglak. Karip lım ar wagin aul lak ak, bi nak Depid tıkek, tık dam dapil gıl, nop tık dolak. ⁴ Pen ne ke God, ne ke bi sın yıb, ne kımil warikak ak me, kılis ke yıb nıbak nınıjl nıpın, ne God Ñı ne yıb, Bi Kıb cın Jisas Krais.

⁵ Jisas Krais yıp yımig nınıjl di tep gak. Jisas Krais yıb ne ar amnañ, agil, God bi okok abe yıp abe ag lıl agak, nıbi lım dai okok tıgoñ tıgoñ bin bi magilsek yıb kırop Jisas mınım tep ag ñem, kıri mınım tep nıbak nınıdil, ageb rek nep gınımel, agak. ⁶ Pen nıbi Rom bin bi mıdebiñ sınıjak, God nıbep ak rek nep Jisas Krais bin bi ne ke ag lak.

⁷ Nıb ak, nıbep Rom kai, God, bin bi yad mıdelanç, agil, di midmagil yıb lıp okok, nıbep mıj aul ñu kıl tıkebin. Bapi God, Bi Kıb Jisas Krais, nıbep di tep gıl, kod mid tep ger me, nıbi kapkap mid tep gınımib.

Pol taun kib Rom amnin, agil, gos ak niñak

8 Mînîm ned agnîg gebin ak, nîbi Jisas Krais niñ dîpîm ak, bin bî karîp lîm gol pîs pîs okok magîlsek kesîm nîbak niñîl agel ameb. Nîb ak, yad Jisas Krais nop sobok gîl, God nop tep agebin.

9-10 Yad God Ñî ne mînîm tep ak, gos ar nokîm ak nep niñîl kîlis gîl, ag ñî ajîl, God nop wög gebin. God ne niñip, yad nop sobok gîl, per nep yîb nîbep agebin. God ne kanîb yîkek, nîbi mîdebîm sîñak am niñnîm, agîl, nop sobok gebin.

11 Jisas mînîm tep ne ognap nîbep ag ñen, God Kaun ne kaun nîbep tap tep alap ñek, kaun nîbep nab adan kîlis mîdenîmîb, agîl, nîbi mîdebîm sîñak am niñnîm, agîl gos ak per niñebin.

12 Pen ar nîbak nep mer. Yad onîgain ak, yad Jisas Krais niñ dîpin rek niñîl, nîbi kaun nîbep nab adan kîlis dîl, Jisas Krais nop niñ dî kîlis yîb gînîgabîm. Pen nîg aknîb rek, nîbi Jisas Krais niñ dîpîm rek niñîl, yad ak rek nep kaun yad nab adan kîlis dîl, Jisas Krais nop niñ dî kîlis yîb gînîgain.

13 Ai mam sîkop. Yad nîbep am niñnîm, agîl, gos ak per niñipin ak pen kanîb ma mîdek. Amîl, Jisas Krais mînîm tep ak ag ñen, nîbi mînîm tep ak niñîl, ageb rek nep niñ dîl, Jisas Krais nop niñ dem, ne nîbep tîg asîk yoknîmîñ, ag gos niñipin. Lîm dai ke ke okok, bin bî ognap nab kîrop okok gînek rek, am nab nîbep sîñak ak rek nep gîpnep.

14 Pen Jisas Krais yîp dî komîñ yokak ak me, yad gos niñipin yad tap dai mîdeb. Yad bin bî okok mînîm tep ne ak ag niñnîm. Grik bin bî okok abe, Grik bin bî mer okok abe, bin bî ñu

kıl nıpal okok abe, bin bı ŋu kıl ma nıpal okok abe, kırop magılsek mınım tep ne ak ag nınim, agıl, gos ar ak nıpin. ¹⁵ Nıb ak me, yad nıbi taun kıb Rom mıdebım sıŋak ak rek nep, am Jisas mınım tep ak nıbep ag nınim, agıl, gos nokım ak nep nıpin. ¹⁶ Jisas Krais mınım tep ne ak God kılıs sek ageb ak me, bin bı mınım nıbak nıŋ denıgal ak, mınım tep nıbak kırop tıg asık yoknígab; Juda bin bı okok abe, Juda bin bı mer okok abe, kırop magılsek tıg asık yoknígab. Nıb ak, yad Jisas mınım tep ne ak gos nıŋıl, gos sek nep mıdebin. ¹⁷ Jisas mınım tep ak nıŋıl nıpiń, God ne titi gıl bin bı tap si tap tımel gıpal okok kırop bin bı tep yad, agnígab. Bin bı okok kırı gı tep gıpal ak nıŋıl, God kırop bin bı komıŋ tep yad, ma agnígab; kırı Jisas mınım tep ak nıŋ dıpal ak nıŋıl, kırop bin bı komıŋ tep yad, agnígab. Ar nıbak nep, God Mınım ŋu kıl tıkił aglak, “Bin bı God Mınım ageb rek nıŋ dıniŋgal okok, God kırop bin bı tep yad, agek, kırı komıŋ yıb mıdenıgal,” agak.

*Bin bı Jisas Krais nop ma nıŋ dıniŋgal okok
mınım kıb nıŋnıgal*

¹⁸ Bin bı God Mınım nıŋıd nıplap ak pen bin bı ognap God nop gos ma nıŋıl, gı tımel gıl, God Mınım nıŋıd ak pak karıkpıal. Nıb ak me, God ne kal juıl, kırop mınım kıb agníg geb. ¹⁹ God ne tigepli rek mıdeb ak, ne ke mıseŋ lek nıpal. ²⁰ Ne bırarık ped okok lım dai aul gı lak nıŋ ak tıkek, ne God kılıs sek yıb per per mıdeb ak mıseŋ mıdek nıpal. God ne tap tari tari gı lak okok nep nıŋıl, ne tigepli rek mıdeb ak nıplap. Ma nıŋenıgal ak,

tap kiri. ²¹ Nib ak, God nop nopal ak pen nop tep agil, yib nop ak agel ar ma amib. Gos abramek niñil, sakol ñagil, kislim gip okok rek midebal. ²² Cin bin bi gos tep niñobin, apal ak pen kiri bin bi sakol rek midebal. ²³ God per mideb ak nop sakol gi, tap yokop ognap dil, bin bi rek gi li, kimin yakir rek gi li, soin sarau rek gi li, tap nib okok, god cin, agil, sobok gipal. ²⁴ Niç gel, God krop krig gek, kiri gos timel yib niñil, bin si bi si gi, nag timel ar nibak amil, mil gon kiri ke gi timel gipal.

²⁵ God Minim niñid ak krig gi, minim esek niñ dipal. God tap gi lak okok nep sobok gi, ne tap gi lak okok nep yib agel ar amib. Pen God ne tap magilek gi lak ak, yib nop nep agel ar ambkop. Yib nop nep per per nep agon ar amnan. Nib aknib rek tep.

²⁶ Kiri niç gilig gi timel yib gelak ak me, God krop krig gek, tap nabin yib gip ar ak nep gi midebal. Bin okok, bi yipid gi dil middep rek krig gi, bin ognap eip nag timel ar ognap gipal. ²⁷ Bi okok ak rek nep, bin yipid gi dil middep rek krig gi, bi alap bi alap nop niñek mab rek yinek, bi okok mil gon krop ke nep gi timel yib gipal. Niç gi pen yur dipal.

²⁸ Kisen God minim ma niñigabin, agil, gos niñlak ak me, God krop krig gek, tap timel tap ma gep krop midmagil pilis gi ñeb okok nep gipal. ²⁹ Pen krop tap timel gep ar ak gos nokim ak nep lek, kiri timel yib nep gilig gi, tap okok cin nep mideñ, agil, gos ak niñlig gi, abramek gi timel gilig gi, gipal. Bin bi tap tep kiri okok

cın rek ma lıp, agıl, gos tımel nıñıl, cıp ñagıl, pen pen gıl, esek agıl, gos tımel nep nıpal. Pen, nep agıp yıp agıp, agıl, ³⁰ bin bı ag juıl, God nop mılık kal nıñıl, bin bı ag sıkol gıl, cın nep bin bı kıb ag gos nıñlaŋ, agıl, yıb kırı ak ke dap ranbal. Gos kisen nıb ar ognap nıñıl gı tımel gın, agıl, gos kırı nıbak nep nıpal. Nonım nap mınim apal ak tıb jupal. ³¹ Kırı gos tımid ma lıp. Minim ke ag lıpal ar ak kisen ma gıpal. Ni pai amılgon apılgon kırı ke okok mıdmagıl ma lıpal. Bin bı ognap kırop nıñel, yımig ma gıp. ³² Gıpal nıbak, God mer agek yur kıb dep ak nıpal ak pen kırı ke gıl aka bin bı ognap eip gıl, ak gı tep gıpin, agıl apal.

2

*God minim kıb agıl, minim yıpıd gıl nep tıg
biloknigab*

¹ Pen nıbi bin bı ognap kırop ag juıl agnígabım, “Bin bı okok tari gınig tap si tap tımel gıpal,” agnígabım ak pen nıbi ke ak rek nep gıpım ak me, God nıñıl nıbep minim kıb agenigab ak, nıbi abe minim pen agnímib rek ma lıñigab. ² Cın nıpiń, God ne minim nıñid nep ageb. Nıb ak, bin bı nıg aknıb rek gınigal okok, kırop minim kıb agnígab ak, minim yıpıd gıl nep agnígab. ³ Bin bı tap si tap tımel gıpal okok, agıl, ag junigabım ak pen nıbi ke ak rek nep gıpım. Nıb ak, nıbi gos tari nıpiń? God cınop minim kıb ma agnígab, agıl nıpiń ar? ⁴ God bı tep, nıbep bin bı per yımig yıb nıñıl, kapkap sain tık damıl, kasek kal ma gıp ak nıñem, ne bı yokop alap rek lıp ar? Pen nıñım! Ne kapkap sain tık mıdeb ak, yad

kasek kal ma juenigain, kiri tap si tap t̄mel ḡpal okok, tari ḡinig n̄ig ḡip̄n, aḡl, k̄irig ḡinimel, aḡl, kapkap sain t̄k m̄deb. ⁵ Pen God kapkap sain t̄k m̄dil kasek kal ma ḡip ak, n̄bi tap si tap t̄mel ḡip̄m ak, tari ḡinig n̄ig ḡip̄n, aḡl, ma k̄irig ḡip̄m. N̄bi m̄nim ne yo n̄ijil, tap si tap t̄mel ḡip̄m okok nep ḡilḡ ḡi m̄debim. N̄b ak, God bin bi ḡpal ḡpal rek n̄ijil, m̄nim k̄ib agn̄igab n̄in ak, n̄bi m̄nim k̄ib ȳb n̄inigabim. N̄in n̄bak, ne m̄nim k̄ib aḡl, ȳpid̄ ḡil nep agn̄igab ak, m̄sej n̄inigal. Tap si tap t̄mel ḡip̄m ak, ne n̄ijil kal jūl n̄bep yur pen n̄inigab. ⁶ “Bin bi nok̄im nok̄im ḡpal ḡpal rek n̄ijil, God k̄rop ak rek nep nok̄im nok̄im pen n̄inigab.”

⁷ N̄in n̄bak bin bi an an, God c̄inop melik̄ tep ne n̄il, m̄nim tep aḡl, komīn per m̄dep maḡl ak n̄inigab, aḡl, bin bi ognap k̄rop per per ḡi tep ḡpal okok, God k̄rop komīn per m̄dep maḡl ak n̄inigab. ⁸ Pen bin bi an an, tap mīb gon̄ kiri ke nep gos n̄ijil, nag tep ar n̄bak yo n̄ijil, nag t̄mel ar ak gel amn̄igab okok, God k̄rop n̄ijek mīlik ȳb yapek, kal jūl, yur k̄ib ȳb n̄inigab.

⁹ Pen Juda bin bi okok abe, Juda bin bi mer okok abe, nag t̄mel ar ak gel amenigab ak, God k̄rop m̄nim k̄ib agek, kiri maḡlsekkoslam m̄dlig ḡi, gos par ȳb n̄ijlig ḡi, ḡi m̄denigal. ¹⁰ Pen Juda bin bi okok abe, Juda bin bi mer okok abe, ḡi tep genigal ak, God k̄rop maḡlsekkmelik̄ tep ne n̄il, m̄nim tep aḡl, dī tep gek, mid̄ tep ḡinigal. ¹¹ Tari ḡinig: God ne pis̄ kid̄ aka pis̄ kid̄ ma amn̄igab. Ȳpid̄ ḡil nep n̄ijil, bin bi okok k̄rop tīg asik̄ ke ke linigab.

¹² Juda bin bi mer okok, lo Mosis agak ma nıpal okok, tap si tap tımel genigal ak, lo mınım ma nıpal ak pen kıri karip lım tımel amnigal. Pen bin bi lo Mosis agak nıpal okok, tap si tap tımel genigal ak, God lo mınım nıbak dıl, kırop mınım kıb agnigab. ¹³ Bin bi lo mınım nıpal okok, God kırop, bin bi tep yad, agil ma agnigab. Bin bi lo mınım ageb rek nep gınigal okok nep, God kırop, bin bi tep yad, agnigab. ¹⁴ Juda bin bi mer okok lo Mosis agak ma nıpal. Pen kıri gos kıri ke nınjil, lo mınım ageb rek genigal ak, gos magil kıri ke lo rek middeb. ¹⁵ Kıri nıg gıl gos nınjil gıpal ak me, cın nınjil nıpin, lo mınım ak nab kıri adan middeb. Nın ognap gıt damil, nab kıri eya^ŋ, “Gıt tımel gobin,” agil nıpal. Pen nın ognap gıt damil, nab kıri eya^ŋ, “Gıt tep gobin,” agil nıpal.

¹⁶ Jisas Krais mınım tep ag nıt ajpin ak ageb, mınım kıb agep nın ak, God Jisas Krais nop agek, bin bi tap si tap tımel we gıl gıpal okok ag yık misen lek, ne gos won kıri ke midmagil nab kıri adan tari tari agip ak nınjil, kırop mınım kıb agnigab.

God ne lo mınım cınop nıak ak me, cın Juda kai bin bi ne ke yıb midobin, aglak

¹⁷ Pen nıbi Juda bin bi okok, yıb nıbi ke dap ranlig gıt apim, “God ne lo mınım cınop nıak ak me, bin bi ne ke yıb midobin. ¹⁸ Cın lo mınım nıpin ak me, nag ar nıbak tep, nag ar nıbak tımel, ag gos nınjil, God nop tep gip ar ak nep gipin,” apim. ¹⁹ Pen mınım ar alap apim, “Bin bi ma nıpal okok kırop ag nıt tep gıl, bin bi udin kwoi gek kıslim gip rek midebal okok kırop ag nıt tep

gıl, ²⁰ bin bı lo mınım ma nıpal okok kırop ag
ñı tep gıl, ñı pai sıkol okok kırop ag ñı tep gıl
gıpın,” apım. Apım nıbak, apım, “God ne lo
mınım cınop ñak ak me, gos tep magılsek abe, gos
nıñıd magılsek abe bır nıpın,” apım.

²¹ Nıbi lo mınım ak nıñıl, bin bı okok kırop ag
níbım ak pen mınım bin bı okok ag nıbım rek
nıbi ke ma gıpım. Bin bı ognap kırop apım, “Tap
si ma dıñımıb,” apım ak pen nıbi ke tap si dıpım
aka? ²² Bin bı ognap kırop apım, “Bin si bı si
ma gınımıb,” apım ak pen nıbi ke nıg gıpım aka?
Bin bı ognap kırop apım, “Tap abramek okok God
rek ma sobok gınımıb,” apım ak pen karıp sobok
gıpal mıgan nıb okok amił, tap dap lıpal okok
ognap si dıpım aka?

²³ Yıb nıbi ak ke dap ran lıl apım, “God lo ak
cınop Juda bin bı ñak,” apım ak pen mınım ne
ak tıb jupım rek, yıb ne ak rek nep ag jupım aka?
²⁴ Gı tımel gıpım nıbak, bı alap ned God Mınım
ñu kıl tıkıl agak rek nep gıpım. Ne agak,
“Nıbi Juda bin bı, God lo mınım nıpın apım ak
pen nıbi ke mıd tep ma gıpım rek,
Juda bin bı mer okok,
God nop ag jupal,” agak.

²⁵ Nıbi Juda kai, God bin bı ne mıdojin, agıl, ñı
okok tık dapıl, per per waŋ wak tıb gı rık gıpım.
Pen lo mınım ne ak tıb juıl, ke nıñnígabım rek
gınigabım ak, bin bı yokop ñı waŋ wak tıb gı rık
ma gıpal rek ak mıdenigabım. ²⁶ Nıb aknıb rek,
bin bı sıñok Juda mer ñı wak tıb gı rık ma gıpal
okok, lo mınım ageb rek genıgal ak, God kırop
bin bı ñı wak tıb gı rık gıpal ak rek nıñnígab.

²⁷ Juda bin bi mer, ñi wak tib gi rik ma gipal okok, lo minim ageb rek gipal. Pen nibi Juda kai, Mosis lo ñu kil tikak ak dil, ñi wak tib gi rik gipim ak pen lo minim tib jupim ak me, nibep minim kib midenigab.

²⁸ Cin bin bi ognap apin, bin bi ñi wak tib gi rik gipal okok nep Juda bin bi yipid gil, apin ak pen ak minim ninjed ma apin. Bin bi an an kiri Juda bin bi yipid gil midebal? Mib gon nep ninjil, Juda bin bi aka Juda bin bi mer, agil, ma agnigabin. ²⁹ Juda bin bi yipid gil okok, nab kiri adan ninjil agnigabin, bi nibaul ne Juda nib yipid gil, agnigabin. Cin midmagil ne ak wak tib gi rik gi mideb ninjil, bi ak bi Juda yipid gil, bin ak bin Juda yipid gil, agnigabin. Lo Mosis ñu kil tikak lo ak gek, midmagil kirop sinjek wak ma tib gi riknigab; God Kaun ne nep midmagil kirop sinjek wak tib gi riknigab. Bin bi midmagil kiri aknib rek mideb okok, bin bi okok kirop ninjel yib ma mideb, pen God ninjek yib mideb.

3

God ageb rek nep geb

¹ Nib agebin ak, bi alap agnigab, “Juda bin bi mer, wak tib gi rik ma gipal rek midobnop tep gipkop,” agnigab ak pen ar nibak ma agebin. ² Juda bin bi midobin ak tep yib midobin. Minim yad ke bin bi ognap kirop ag ñilañ, agil, God cinop Juda bin bi nep minim tep ne ñak. ³ Pen Juda bin bi ognap nised sikop minim kilis aglak rek ma gilak. Nig gilak ak, God minim kilis kirop agak ak kirig ginigab aka? ⁴ Mer yib, ma kirig

gınıgab. Bin bı okok magılsek ñin ognap esek agnıgal, pen God ne bı nıñıd yıb agıl, ageb rek nep gınıgab. Mınım nıbak rek God Mınım ak ñu kıl tıkıl aglak,

“God, nak mınım yıpıd gıl nep apan ak,
nep mınım ognap pen agnımel rek ma lıp.
Nep mınım kıb agenıgal ak,
mınım wagın alap ma middenıgab,” agak.

⁵ “Cın per per gitimel genıgabın ak, bin bı ognap nıñıl, God per per gittep gıp ak mısej nıñıgab. Nıb ak, God cınop kal gıl mınım kıb agnıg geb ak tep ma gıp,” agnıgabın aka? (Pen mınım nıbak, bin bı nıñıl apal rek nep agebin.)

⁶ Mer yıb! God bin bı magılsek mınım kıb agnıgab ak, pıs kıd aka pıs kıd ma amnıgab; yıpıd gıl ar ak nep agnıgab.

⁷ Pen nıbi ognap agnıgabım, “Cın per per esek ar ognap genıgabın ak, bin bı ognap nıñıl, God per per nıñıd nep ageb ak mısej nıñıl, Bı melık sek yıb mıdeb, agıl, yıb ne agel ar amnıgab. Nıb ak, tari gınıg God cınop bin bı tap si tap tımel gıpım, agıl, mınım kıb agıl, yur kıb ñıñıgab?” agnıgabım. ⁸ Mınım esek nıbak rek agıl agnıgabım, “Tap si tap tımel ak nep gon gon, God cınop yımış yıb nıñıl, tap si tap tımel ke ke konjai yıb gınıgabın nıbak nıñıl kırıg gınıgab ak, bin bı okok nıñıl, ne bı tep aknıb ke agıl yıb ne agel ar amnıgab,” agnıgabım. Pen bin bı ognap yıp ke agjuıl, Pol mınım nıbak rek agıp, apal. Pen yad mınım nıbak rek ma apin! Esek apal rek, God nıñıl, kırop mınım kıb agıl, pen yur kıb ñıñıgab.

Bin bı tep ma midobın

9 Nib ak, tari agin? God niñek, cın Juda bin bi okok mid tep giñin; Juda bin bi mer okok mid tep ma giñal, agin aka? Mer! Midarik nep me apin rek, cın bin bi magilsek, Juda bin bi okok abe, Juda bin bi mer okok abe, tap si tap tiñmel nag ar nibak cìnop kiliñ gi lip gi dad amniñ geb.

10 Minim nibak rek, God Minim ak nu kıl tikil aglak,

“Bin bi per gi tep giñal rek ognap ma midebal.

11 Bin bi, nag ar nibak tep,

nag ar nibak tiñmel, agil niñal okok ognap ma midebal.

Bin bi, ‘God pis ar amil,

nop eip midojin,’ ag niñal okok ognap ma midebal.

12 Bin bi okok magilsek God nop kiriñ giñl,

bin bi tiñmel rek midil,

tap si tap tiñmel nep giñal.

Kiri magilsek akniñ rek nep giñal.

13-14 Aleb kiri ak adik madik giñl,

per esek yiñ nep apal.

Tigu miñan kiri ak, ciñ kimek piñrau niñ tep ma gel,
ki tiñmel owip ak rek mideb.

Bin bi ognap kirop niñel milik yapek, ag juñl,

minim tiñmel apal ak, toi tiñmel kodal rek midebal.

15 Kal tiñmel yiñ juñl,

bin bi okok kirop yur niñl,

niñag pak lin, agil,

gos ak nep niñil,

16 bin bi okok kirop per gi tiñmel gel,

gos par yiñ nep niñal.

17 Bin bi okok eip midil,

kapkap mîd tep gînîmel rek ma lîp.

18 God Bî Kîb nîj mîdeb, agîl,
ma pîrîkpal,” aglak.

19 God lo mînîm nîbak cînop Juda bin bî nep
ñak ak me, mînîm nîbak magîlseklîk cînop Juda
bin bî ageb. Nîb ak, God mînîm kîb agnîgab ñîn
ak, bin bî karîp lîm tîgonj tîgonj magîlseklîk mînîm
pen alap agnîmel rek ma lînîgab; kîri magîlseklîk
mînîm mîdenîgab. **20** Nîb ak, bî alap lo mînîm
ageb rek genîgab ak, God bî nîbak nop, bî komîj
tep yad, ma agnîgab. Pen God lo mînîm ageb rek
nîjîl, cîn tap si tap tîmel gîpîn, agîl nîjnîgabîn.

*Bin bî Krais nop nîj dîpal okok nep, kîrop bin
bî asîj ma mîdeb tep yad, agnîgab*

21-22 Pen mînî Mosîs abe, bî God mînîm agep bî
okok abe, nîg gînîgab, agîl, ñu kîl tîkîl aglak rek,
Jisas Krais cînop nen agîl kîmak ak me, nop nîj
don, God cînop agnîgab, “Nîbi bin bî komîj tep
yad,” agnîgab. Pen cîn Juda bin bî okok abe, Juda
bin bî mer okok abe, lo ar ak nep nîjîl gon, nîg
ma agnîgab.

23 Cîn bin bî magîlseklîk tap si tap tîmel gîpîn rek,
God melîk magîl tep ne ñîb dîjîn rek ma lîp ak
pen **24** God cînop yîmîg nîjîl, Krais Jisas ag yokek
apił cînop tau adîk dîp ak me, God cînop bin bî
tep yad agnîgab.

25 Yad titi gen, bin bî tap si tap tîmel gîpal okok
kîrop bin bî tep yad, agnîgain ak nîjnîmel, agîl,
God ne Krais Jisas nop tap sobok gep rek lîm dai
wagîn aul ag yokak. God ne bin bî tap si tap tîmel
ned gîlak okok, mînîm kîb agîl, kal juîl, yur pen
ñîl, pîs nep ñag pak lîpkop ak pen ne kapkap sain

tık mıdıl, nıg ma gak. Pen mıñi Krais Jisas ne apıl, bin bı tap si tap tımel gıpal okok magılsek mıb gon ne ke dıl yur kıb dıl kımak. Nıb ak me, bin bı an an, Jisas lakañ ne tap si tap tımel cınop lıg gı yokıp, agıl, Jisas nop nıñ denıgal bin bı okok, God kırop nıñıl kal juıl yur pen alap ma nıñıgab.

26 Yad titi gen, bin bı tap si tap tımel gıpal okok kırop bin bı tep yad, agnıgain ak nıñımel, agıl, God ne nıg gak. Mınım kıb agıl, tap si tap tımel gıpal rek pen yur ak rek nep nıñıgain, agak ak me, ne agak rek nep gıl, Krais Jisas nop tap sobok gep rek ag yokek, bin bı nop nıñ denıgal okok kırop bin bı tep yad agnıgab.

27 Nıb ak, lo ar ak gon, God cınop bin bı tep yad agıl dek, bin bı ne mıdobın, agıl, yıb cın ke agon ar amnímın rek ma lıp. Jisas cınop nen agıl kımak mınım tep ak nıñ dıl me, God bin bı ne mıdobın. **28** Nıb ak, bin bı okok lo mınım ageb rek gıpal, agıl, God kırop bin bı tep yad ma agnıgab. Bin bı Krais Jisas gak mınım tep ak nıñ dıpal, agıl me, God kırop bin bı tep yad agnıgab.

29 God ne cın Juda bin bı, God cın nep mer; ne Juda bin bı mer okok God kıri abe mıdeb. **30** Tari gıñıg: God ne nokım ak me, bin bı nı wak tıb gı rık gıpal okok abe, bin bı wak tıb gı rık ma gıpal okok abe, kıri kanıb nokım ak nep amel, God kırop bin bı tep yad agnıgab. Nıb ak, kıri magılsek Krais Jisas gak mınım tep nıbak nep nıñ dıñımel.

31 Pen cın Jisas mınım tep ak nıñ don, God cınop bin bı tep yad agnıgab, agebin ak, lo mınım okok kırıg gıñıgabın, agıl ma agebin, mer. Bin bı Jisas mınım tep ak nıñ dıñıgal okok, kıri mınım

tep n̄bak ageb rek nep gel, lo m̄n̄m ak am k̄l̄s
ḡn̄gab.

4

God Ebrahim nop b̄i tep yad agak

¹ C̄n Juda bin b̄i, based ac̄k c̄n waḡn ḡl t̄kek, t̄k am̄l ap̄l ḡl t̄kel m̄dob̄n okok, based c̄n ak me Ebrahim. Pen God Ebrahim nop dak ak, titi ḡl Ebrahim dak? ² Ebrahim ne ke tap tep alap gek, God nak b̄i tep yad, apkop, Ebrahim b̄i okok aḡl “Yad b̄i tep,” apkop. Pen God n̄n̄j̄p Ebrahim ȳb ne ke dap raneb waḡn alap ma m̄idek. ³ Pen ti ḡn̄g Ebrahim ȳb ne ke ma dap ranbkop? God M̄n̄m ageb, “Ebrahim ne God m̄n̄m agak ak n̄n̄ dak ak me, God nop ‘Nak b̄i tep yad,’ agak.”

⁴ B̄i alap wög ḡl pe d̄l, mani n̄baul yokop d̄pin ma agn̄gab; wög genek pen ak mani aul d̄pin agn̄gab.

⁵ Pen bin b̄i, c̄n God nop k̄l̄s c̄n ke wög gen̄gabin, ne c̄nop bin b̄i tep yad agn̄gab, ag gos n̄n̄n̄gal okok, God k̄rop bin b̄i tep yad ma agn̄gab. Pen bin b̄i, tap si tap t̄mel ḡp̄in ak pen God tap si tap t̄mel ḡp̄in n̄bak yokop k̄r̄ig ḡl, c̄nop bin b̄i tep yad agn̄gab n̄pal okok, k̄rop bin b̄i tep yad agn̄gab.

⁶ M̄n̄m agebin aul rek, Depid ak rek nep b̄rar̄ik nep God M̄n̄m ak ū k̄l t̄k̄l, bin b̄i tap tep alap ma ḡn̄gal pen God k̄rop bin b̄i tep yad agn̄gab okok m̄n̄ m̄n̄ ḡn̄gal, agak. Ne agak,

⁷ “Bin b̄i tap si tap t̄mel ḡpal okok,

God tap si tap t̄mel k̄ri ḡpal okok n̄n̄j̄l k̄r̄ig ḡn̄gab rek,

tep gek nıñlıg gi middenigal.
 Bin bi tap si tap tımel gi pal okok,
 God tap si tap tımel kiri gi pal okok mınım
 kib ma agnigab rek,
 mıñ mıñ gi lig gi middenigal.

⁸ Bin bi tap si tap tımel gi pal okok,
 Bi Kib tap si tap tımel krop lig gi yoknigab
 rek,
 mıñ mıñ gi lig gi middenigal,” agak.

⁹ Depid mıñ mıñ gep magıl agak ak, bin bi nı
 wak tıb gi rık gi pal okok nep mınım ak dıni gal?
 Mer yib! Bin bi nı wak tıb gi rık ma gi pal okok
 abe dıni gal. God Mınım nı kıl tıki l aglak dai
 nıbak mıñi nep agesin: “Ebrahim ne God mınım
 agak ak nıñ dak ak me, God nop, ‘Nak bi tep yad,’
 agak.”

¹⁰ Based acık cın Ebrahim, wak tıb gi rık ma
 gak nıñ ak, God mınım agak ak nıñ dek, God nop,
 “Nak bi tep yad,” agak. ¹¹ “Ebrahim mınım yad
 nıñ dak ak me, yad, ‘Nak bi tep yad,’ apin ak, bin
 bi okok nıñlanj,” agıl, kisen God agek, Ebrahim
 wak tıb gi rıkak. God nıg gak ak nıpin. Nıb ak,
 bin bi nı wak tıb gi rık ma gi l, God Mınım nıñ
 del, krop, “Bin bi tep yad,” agnigab bin bi okok,
 Ebrahim nısed acık kiri mideb.

¹² Pen bin bi nı wak tıb gi rık gi l, Ebrahim wak
 tıb gi rık ma gak nıñ ak God mınım ne nıñ dak
 rek nep nıñ dıpal bin bi okok, Ebrahim nısed
 acık kiri ak rek nep mideb.

¹³ Pen Ebrahim lo ar okok nıñlıl gek, God nop,
 “Nak bi tep yad,” agıl ma dak. Ebrahim ne God
 mınım agak ak nıñ dak ak me, God nop, “Nak bi
 tep yad,” agıl, mınım kılıs nıñid agıl, Ebrahim

abe ñī pai ne n̄ib okok abe k̄rop agak, “N̄ibi kar̄ip l̄im wagin aul t̄igon t̄igon maḡlsekī d̄inigabim,” agak.

14-15 God m̄inim k̄ilis n̄ijid agak ak, bin bī lo ar ak n̄ijil ḡipal okok apkop, God m̄inim k̄ilis n̄ijid agak n̄ibak tap yokop rek l̄ipkop. Tari ḡinig: bin bī lo ar ak k̄isen ḡil, God bin bī ne m̄idonigabim agil n̄ipal bin bī okok, k̄iri maḡlsekī lo m̄inim ognap t̄ib junigal n̄ijil God kal juil, m̄inim k̄ib agil, pen yur n̄inigab. God m̄inim k̄ilis n̄ijid agak ak, bin bī lo ar ak n̄ijil ḡipal okok apkop, God m̄inim agak n̄ij d̄ipal ak tap yokop rek l̄ipkop. Ti ḡinig: bin bī God m̄inim agak n̄ij d̄ipal okok n̄ij tep ma ḡil, sidol ḡinigal. God m̄inim k̄ilis n̄ijid Ebraham nop agak ak ma d̄inigal.

16 N̄ib ak, c̄in n̄ipin, God ḡinigain, agil, m̄inim k̄ilis n̄ijid ag lak n̄ibak, bin bī God m̄inim agak n̄ij d̄inigal okok k̄rop nep agak. N̄ib ak, God gos ne ke bin bī ȳimig n̄ijil, yokop dī tep ḡinigab ak me, Ebraham ñī pai ne okok maḡlsekī God m̄inim k̄ilis n̄ijid agak ak rek d̄inimel. Bin bī God ne k̄rop lo m̄inim ñak okok abe, bin bī Ebraham rek wak t̄ib ḡī r̄ik ma ḡil God m̄inim n̄ij dak rek n̄ij d̄ipal okok abe, k̄iri maḡlsekī God m̄inim k̄ilis n̄ijid agak ak nep d̄inimel. Ebraham ne based acik c̄in maḡlsekī m̄ideb me ak. **17** God M̄inim ak nu k̄il t̄ikil aglak, “God Ebraham nop agak, ‘Yad gen, bin bī wagin ke ke konjai nep m̄idebal okok, nep based acik c̄in, agnigal,’ agak,” aglak. N̄ib ak, God udin ȳirik ar ne ak, c̄in bin bī wagin ke ke okok n̄ib nop n̄ij d̄ipin okok maḡlsekī based acik Ebraham ñī pai ne ȳib m̄idobin. God ne bin

bı kımbal okok gek, kiri warıkpal. God ne nep gek, tap ned ma mıdoligip ak mıñi mısen lıp.

Ebrahim God nop niŋ dak rek nep gìn

18 Pen Ebrahim mielep yıb lıl, ñı pai tıknımın rek ma lek, God nop agak, “Nak wagın gek, bin bı ñı pai nak kisen mıdenıgal okok, wagın ke ke konjai yıb mıdenıgabım,” agak. Nıb agek Ebrahim, God mınim nıñıd ageb, agıl, gos sek mıdıl me, agak rek nep me, bin bı ñı pai ne wagın ke ke konjai yıb nep mıdebal.

19 Pen Ebrahim nıñak, mıb goŋ kiri ber mal mosık bir gi mosık yowak. Ebrahim mı ne manj ñıñ juıl aknıb mamıd alan (100) amnak ak me, ñı pai tıkep rek ma lak. Bin ne Sera ak rek nep mielep yıb lek, ñı pai tıkep rek ma lak. Pen ne God mınim nop agak ak nıñ dı kılıs gi damıl, gos sek mıdek. **20-21** God ne Ebrahim nop mınim kılıs nıñıd agak ak, Ebrahim gos omal ma nıñak; ne piş nep nıñ dak. God Bi kılıs sek, mınim kılıs nıñıd agak rek nep gìnigab, agıl, God mınim agak ak nıñ dılıg gi mıdek rek, gos won ne ak kılıs ognap sek dıl, ne God mınim agak ak dı kılıs yıb gił, God yıb nop ak agek ar amnak. **22** Ebrahim gak nıbak, God Mınim ak ñu kıl tıklı aglak, “Ebrahim ne God mınim agak ak nıñ dak ak me, God nop, ‘Nak bı tep yad,’ agak,” aglak. **23** “God nop, ‘Nak bı tep yad,’ agak,” mınim ñu kıl tıklak nıbak, Ebrahim nop nep ñu kıl ma tıklak. **24** Cınop abe, nıñimel agıl, ñu kıl tıklak. God ne gek, Bi Kib cın Jisas warıkak nıbak nıñ dıpin ak me, ne cınop abe bin bı tep yad agnigab. **25** Pen tap si tap tımel gił asıñ mıdonok rek, God cınop

yımış nıñıl, Ñi ne Jisas Krais nop ag yokek apıl, “Kiri tap si tap tımel gıpal nıbak God nıñıl kırıg gınımış,” agıl, kımak. Pen Jisas kımil, God gek, kauyan warıkak rek, asıñ kıb gac cınop ulık gak nıbak komış lınímış rek lıp.

5

God nop nıñ denigabın ak, cınop bin bı asık masık ma mıdeb agnıgab

¹⁻² Pen God cınop yımış nıñıl gak nıbak nıñ dıpın ak me, cınop bin bı asık masık ma mıdeb agıl, dıp. Nıb ak, Bı Kıb cın Jisas Krais ne gek, cın God eip jım ñıl mıdıl, kapkap mıd tep gıpin. Pen karıp lım cınop ag lıp ak amıl, God melik tep ne ak nıñıl, nop eip mıdenigabın, agıl, tep gek nıñlıg gı mıdobın.

³ Mıker apek, koslam mıdobın ak, mıñ mıñ gılig gı mıdobın. Tari gınıg: mıker apek, koslam mıdenigabın ak, cın kılıs gıl, Jisas Krais cıg tep gıl, ma kırıg gınıgabın. ⁴ Cın kılıs gıl, Jisas Krais cıg tep gıl, gı dam dam, cın bin bı gos magıl kılıs sek mıdenigabın. Pen gos magıl kılıs sek mıdenigabın ak, cın gos sek mıdenigabın. ⁵ Pen nıg gıl gos sek mıdenigabın ak, yokop ma mıdenigabın. Tari gınıg: God ne Kaun Sıñ ak cınop ñıl cınop mıdmagıl yıb lıpir.

⁶ Pen cın bin bı lım dai ar wagın aul mıdobın okok, tap si tap tımel gı damıl gac sek mıdonok, God eip jım ñıl mıdojın rek ma lak. Cın kanıb ameb alap ma mıdek. Pen God ne ag lak ñın ak nep, Krais cınop bin bı tımel nen agıl kımak. ⁷ Per bin bı ognap, bı tep alap nop nıñıl, “Yad nop nen

agıl kımen, ne komıñj amnañ,” agıl ma kımnıgal. Pen ñın nokım nokım ognap bı alap bı tep yıb alap rek nıñıl, “Yad nop nen agıl kımen, ne komıñj amnañ,” agıl kımnıgab aka ma nıpin. ⁸ Pen cın tap si tap tımel gi mıdonok ñın nıbak nep, Krais cınop nen agıl kımak. Nıb ak, cın nıpin, God cınop mıdmagıl yıb lıp.

⁹ Krais ne cınop nen agıl kımek, lakañ ne yapek, God cınop bin bı tep yad agak. Nıb ak me, cın nıpin, God kal juıl mıñım kıb agnıgab ñın ak, Krais ne cınop dı komıñj yoknıgab. ¹⁰ God kaual maual ne mıdonok ñın ak me, Ñı ne kımił, cınop Nap eip dı jım ñak. Mıñi Nap eip jım ñıl mıdobın ak me, Ñı ne warıkıl komıñj mıdeb ak, cınop nıñıd nep dı komıñj yoknıgab! ¹¹ Pen nıbak nep mer. Cın God eip jım ñıl mıdobın rek, Bı Kıb cın Jisas Krais ne nep gek, God eip jım ñıl mıdobın, agıl, yıb kırop apıl mal dap ranlıg gi, tep gek nıñlıg gi mıdobın.

Adam yakam ne kımbal pen Jisas yakam ne komıñj per mıdep magıl dıpal

¹² Pen tap si tap tımel gıl kımeb wagın ak, Adam nep wagın gıl gek me, asıñ ne nıbak bin bı tık lep ne okok magılsek kımbal. Tari gınıg: God nıñek, Adam gak nıbak, cın bin bı tık lep ne okok magılsek nıg gınok. Ñın nıbak cınop ma tık dolak ak pen cın eip gınok.

¹³ God Mosıs nop lo mıñım ñak ar ak, tap si tap tımel gep gos ak lım dai ar wagın aul ned mıdekl. Pen lo ma mıdekl ñın ak, God tap si tap tımel gılak ak nıñıl, kısen pen ñıñıgal, agıl, gos ma nıñ mıdekl. ¹⁴ Pen Adam wagın gıl gi tımel

gek, asin ne nibak bin bi okok krop ulik gek, magilsek kim dap dap, Mosis lo minim ag nuk nin ak owak. Adam God minim nop agak ak tib juak rek, bin bi ognap ma tib julak ak pen Adam kimak rek magilsek kimlak. Adam ne Bi kisen onig gek Bi ak rek.

¹⁵ Adam gi timel gak ak ke; Jisas Krais tap tep nuk ak ke. Adam tap si tap timel gek, bin bi magilsek kimbal. Pen Jisas Krais bin bi yimig ninjil kimak rek, God bin bi okok magilsek yimig yib ninjil, di tep gi, tap tep yib nib.

¹⁶ Bi nokim nibak tap si tap timel gak ak ke; God tap tep nib ak ke. Adam tap si tap timel nokim nibak gak ak, God ninjil minim kib agil, nak kimnigan agak. Pen Adam ni pai ne tap si tap timel gi dam dam, Jisas Krais tap tep yokop nek, God, “Bin bi okok magilsek per per komin midenmel rek lip,” agak.

¹⁷ Ned bi nokim alap tap si tap timel gek, asin kilis timel yib nibak cinop magilsek ulik gak. Pen kisen, nig ar nib akni rek mer, God bin bi yimig yib ninjil di tep yib gek, bin bi asin ma mideb agnigab okok, bi nokim Jisas Krais gek, kiri komin midil ne eip tep gek ninlig gi midenigal.

¹⁸ Adam tap si tap timel magil nokim alap nep gek, asin nibak bin bi magilsek ulik gek, God minim kib agil, “Bin bi magilsek kimnigan,” agak. Pen Jisas Krais nin nokim alap nep tap tep yib gek, God bin bi magilsek krop bin bi tep yad, agil, komin midep magil ak ninmin rek lip.
¹⁹ Bi nokim alap God minim agak ak tib juak rek, God ninjek, cin bin bi magilsek tap si tap timel

gınok. Niñ nıbak cınop ma tık dolak ak pen cın eip gınok. Nıb aknıb rek nep, bı nokım alap God mìnım agak rek niñıl kımek, God bin bı magılseк kırop bin bı yad agnímınj rek lıp.

²⁰ Bin bı ned tap si tap tımel gi mıdeligipal; God ne lo mìnım kisen ñak. God lo mìnım ñak ak, bin bı, lo mìnım tıb juıl tap si tap tımel gi pal ak niñnimel, agıl, lo mìnım ñak. Nıb ak, tap si tap tımel gılak okok konai yıb nep gel amnak. Pen God bin bı tap si tap tımel gılak okok kırop yımiğ yıb niñıl, dı tep yıb gak.

²¹ Nıb ak, tap si tap tımel asıñ nıbak kılıs yıb gıl, bin bı magılseк ultiк gek, cıp kımbal rek mıdelak. Pen God nıg gıl bin bı okok kırop yımiğ yıb niñıl, dı tep yıb gıl, bin bı tep yad, agıl, komıtın per mıdep nıbak niñigab. Bı Kıb cın Jisas Krais ne gi tep gak ak me, God nıg giñigab.

6

*Jisas eip pıs nep kımnok agıl, tap si tap tımel
gep gos ar ak ma niñjin*

¹ God cınop yımiğ niñıp nıbak, bin bı ognap agnígal, “Tap si tap tımel abramek gılıg gi mıdon mıdon, God cınop ned niñıl dı tep gi p rek mer, kisen cınop yımiğ yıb niñıl dı tep yıb giñigab,” agnígal. ² Pen mìnım esek nıg rek ma agıñ! Cın tap si tap tımel gep nag ar ak, cın bır kımnok. Nıb ak, mıdmagıl cın pılis gek, tap si tap tımel gi jın rek ma lıp. ³ Nıbi nıpım, cın bin bı Krais Jisas eip jım nił mıdojın agıl nıg paknok okok, “Ne kımak rek jım nił kımbıñ,” agıl, nıg paknok. ⁴ Cın nıg paknok ak, Krais Jisas eip cıp tıgel mıgan yapıl

kımnok rek lıp. Tari gìníg: Krais ne kìmek, kab mığan ak tigel gılak pen Nap kılıs ke yıb ne ak gek, warıkıl komıñ mıdeb rek, cın aknıb rek cıp tigel mığan rek mıdobın ak warıkıl, komıñ kisen nıb ar ak mıdojın rek lıp.

⁵ Krais eip jım nıl kımnok ak me, ne kauyan warıkıl komıñ mıdeb rek, kisen cın ak rek nep warıkıl komıñ mıdenıgabın. ⁶ God ne gos nıňak, tap si tap tımel gep nag ak pıs nep tıb gi rık gek, kisen bin bı okok kırop mıñ wög gep bı rek, kanıb tımel ak dı lıp gi ma dad amnımıñ, ag gos nıňak. Nıb ak me, nag ar tımel goligipin ak, Krais eip mab bak alan ñag pak lel kımak. ⁷ Pen tari, bin bı pıs nep kımbal okok, tap si tap tımel gep magıl ak mıdmagıl kırı pılıs gek gìnımel rek ma lıp.

⁸ Cın nıpın, Krais eip kımnok ak me, ne eip komıñ mıdenıgabın. ⁹ Cın nıpın, Nap ne gek Krais warıkak rek, ne kauyan ma kımnıgab. Mıñi kımeb won ak Krais nop tap alap gìnımıñ rek ma lıp. ¹⁰ Krais ne ñın nokıñ alap nep kımak ak pen tap si tap tımel gep kılıs ak pıs nep kır gıp. Krais kauyan warıkıl, am God eip mıdebir.

¹¹ Nıb ak me, Krais Jisas eip ulık gıl, tap si tap tımel gep ar ak pıs nep kımil, warıkıl God eip komıñ mıdobın, agıl gos nıňnímıb. ¹² Tap si tap tımel gep won ak, nıbep ñon gi lıp gi dam, bı mıñ wög gep rek mıdıl, tap si tap tımel gım, agnígab. Pen nıbi mer agnímıb. ¹³ Pen gos tımel nıbi ak, mıb gon ñın tob nıbep dai alap, tap si tap tımel gìnımıñ, agıl, lıp gi gonımıñ rek, nıbi mıb gon nıbi dai dai okok magılsek pıs nep mer agnímıb. Jisas eip kımil warıkıpın ak me, gos mıdmagıl

tımid cın God nop ñıl, mib gon dai okok God nop ñıl, ne ageb rek nep gin, agıl nıñnímib.

14 Ned lo mìnım ar ak nıñıl gin, ag gos ak nıpek ak pen tap si tap tımel gep gos ak nep lek, nıg göligipim. Pen miñi ar nıbak rek ma mıdebim. God nıbep yımig nıñıl dek, Krais bin bı ne mıdebim ak, nop cıg gıl, tap si tap tımel gıpim okok kırıg ginıgabım.

Nag asıñ ma mideb tep ar ak nep amjın

15 Pen God lo mìnım ar ak gon, God nıñıl cınop ma dınígab; ne ke cınop yımig nıñıl, Krais nop ag yokek apıl, cınop nen agıl kımak rek, dınígab. Nıb ak, tap si tap tımel nep git mıdojin aka? Mer yıb! Nıg ma gin. **16** Nıbi nıpim, nıbi bı kıb alap nop, cın bı mıñ wög gep nak mıdıl, wög tari agnıgan ginıgabın, agenıgabım ak, nıbi bı kıb nıbak mok ne okok mıdebim. Nıbi tap si tap tımel gep nop mıñ wög gep bı rek mıdenıgabım ak, tap si tap tımel gep mok okok mıdıl kımnıgabım. Pen nıbi God mìnım ageb mıñ wög gep bı rek mıdenıgabım ak, God mìnım ageb mok okok mıdem, ne nıbep bin bı tep yad agnıgab.

17 Ned nıbep tap si tap tımel gep gos ak nep lek, bin bı mıñ wög gep rek mıdıl, ar nıbak nep göligipim. Pen kısen, Jisas mìnım tep ak nıñıl, pıs nep nıñ dıpim. Nıg gıpim ak, yad God nop tep agebin. **18** God ne gek, nıbi tap si tap tımel mok okok mıdıl, anı dıl, God mıñ wög gep bin bı rek mıdıl, ne ageb rek git tep gıpim. **19** Pen nıbi ke kılıs ma mıdebim rek, mìnım agnıg gebin aul,

yad m̄isen̄ nep agen n̄iŋ̄ tep ḡin̄imel, aḡil, m̄isen̄ nep agn̄igain.

Ned n̄ibi gos t̄imel ȳib n̄iŋ̄il, m̄iñ̄ wög gep bin b̄i rek m̄idil, m̄ib goŋ̄ n̄in̄ tob n̄ibi okok tap si tap t̄imel ȳib ḡi damil, ḡi t̄imel ȳib nep ḡoliḡip̄im. Pen m̄iñ̄i gos tep ȳib n̄iŋ̄il, m̄iñ̄ wög gep bin b̄i rek m̄idil, m̄ib goŋ̄ n̄in̄ tob n̄ibi okok God m̄in̄im ageb rek nep ḡi damil, komiŋ̄ tep nep m̄idenigabim. **20** Ned tap si tap t̄imel gep m̄iñ̄ wög gep bin b̄i rek m̄ideliḡip̄im ak, God m̄in̄im ageb ar ak n̄ibep kod m̄idek, mok ne okok ma m̄ideliḡip̄im. **21** Pen ned ḡi t̄imel ḡoliḡip̄in̄ n̄ibak, m̄iñ̄i n̄iŋ̄il agn̄igabim, “Per n̄ig ḡi t̄imel goliḡip̄in̄ ak, nabin̄ ḡip̄. N̄ig ḡil tap tep alap ma d̄ip̄in̄,” agn̄igabim. Bin b̄i n̄ig ḡipal okok k̄imn̄ig gebal.

22 Pen m̄iñ̄i God ne gek, n̄ibi tap si tap t̄imel mok okok m̄idil, aŋ̄ d̄il, God m̄iñ̄ wög gep bin b̄i rek m̄idil, God n̄iŋ̄ek tep ḡin̄igab ar ak nep ḡil, komiŋ̄ per m̄idep maḡil ak d̄in̄igabim. **23** Tap si tap t̄imel gep ar ak ḡi damil, saj d̄il k̄imn̄igabin̄; pen Bi K̄ib c̄in̄ Jisas Krais eip j̄im n̄il m̄idenigabin̄ ak, God c̄inop komiŋ̄ per m̄idep maḡil ak yokop n̄iŋ̄igab.

7

Krais m̄ib goŋ̄ ne m̄idebim rek, ne eip k̄imbek

1 N̄ibi ai mam lo m̄in̄im n̄ip̄im okok. N̄ibi n̄ip̄im, bin b̄i komiŋ̄ m̄idebal okok nep lo m̄in̄im k̄isen ḡin̄igal; k̄imenigal, m̄iker k̄rop ognap ma m̄idenigab.

2 M̄in̄im alap bak okok rek alap m̄ideb. Lo m̄in̄im alap aḡip̄, b̄i ne m̄idenigab, bin ne n̄igmił eip m̄idenim̄in̄; pen n̄igmił k̄imn̄igab ak, lo

nı̄bak kır gını̄gab. ³ Bin ak nı̄gmıl mı̄deklı̄ nı̄ñlı̄g git, am bı̄ kı̄sen nı̄b alap nı̄ñlı̄ denı̄gab ak, nop agnı̄gal, “Lo mını̄m tı̄b jūl, nak bı̄ si dep bin,” agnı̄gal. Pen nı̄gmıl kı̄mek, am bı̄ kı̄sen nı̄b nı̄ñlı̄ denı̄gab ak, mını̄m ma mı̄deb. “Lo mını̄m tı̄b jūl, nak bı̄ si dep bin,” agı̄l, ma agnı̄gal.

⁴ Pen ai mam sıkop. Nı̄b aknı̄b rek nep, nı̄bi Krais mı̄b gon̄ ne mı̄debim okok, ne eip kı̄mbek rek, lo mını̄m dı̄ cı̄cı̄ lolīgıpım ak kırı̄g gipek nı̄ñlı̄. Bı̄ alap nı̄bep dı̄nı̄gab. Bı̄ sı̄jak kı̄mıl warı̄kak Bı̄ ak nı̄bep dek, nı̄bi God nop tep gını̄mılı̄ ar ak nep gını̄gabım.

⁵ Ned pen Krais cı̄nop ma dak nı̄n ak, tap si tap tı̄mel gep won ak cı̄nop dı̄ cı̄cı̄ lolīgıp. Lo mını̄m ar ak nep kı̄sen gın̄, ag mı̄dolı̄gıpın ak pen gos tı̄mel nab cı̄n adan̄ pag yı̄kek, mab sı̄lek nı̄b kı̄meb magıl ak mı̄señ lek, mı̄d tep ma golı̄gıpın. God eip mı̄dojın̄ rek ma lak. ⁶ Pen mı̄ñi Krais eip kı̄mbın̄ rek, lo mını̄m cı̄nop nag rek lı̄l dı̄ cı̄cı̄ lolīgıp ak pak ulek lı̄l me, Juda lo mını̄m ūu kıl tı̄klak ar ak nı̄ñlı̄ ma gı̄pın̄; God Kaun gos ūeb ar ak nep nı̄ñlı̄ gı̄pın̄.

Lo mı̄deb rek, tap si tap tı̄mel gı̄pın̄ ak mı̄señ nı̄pın̄

⁷ Nı̄b ak, cı̄n tari agı̄n? God lo mını̄m agek aglak ak, mını̄m tı̄mel ageb, agı̄n aka? Mer yı̄b! Aknı̄b rek ma agı̄n.

Lo ma mı̄dobkop, yad tap si tap tı̄mel titi rek mı̄deb ak ma nı̄pnep. Lo mını̄m ar alap ūu kıl tı̄klı̄ aglak, “Bin bı̄ ognap tap kırı̄ okok tap yad rek mı̄debkop, agı̄l, gos ak ma nı̄ñnı̄mı̄b,” aglak. Nı̄b ak me, yad nı̄pin̄, bin bı̄ ognap tap kırı̄ okok tap

yad rek midebkop, ag gos niñenigain ak, tap si tap t̄mel ḡnigain. ⁸ N̄b ak, yad gos n̄pin, k̄sen yad tap si tap t̄mel ḡl, bin b̄i ognap tap k̄ri okok tap yad rek midebkop, ag gos ak ma niñenigain. Yad n̄bḡl gos niñöliḡpin ak pen dai tap si tap t̄mel gep won ak am gos t̄mid yad l̄p ḡ dad amek, bin b̄i ognap tap k̄ri okok konjai ȳb nep tap yad rek midebkop, ag gos ak nep niñnek. Pen lo m̄n̄im ma m̄dobkop, tap si tap t̄mel gep maḡl k̄lis ma m̄dobkop, b̄i b̄ir k̄m̄b rek m̄dobkop.

⁹ Lo m̄n̄im, ak ḡn̄im̄in, ak ma ḡn̄im̄in, ageb ak, yad ned ma niñöliḡpin. Yad n̄g ḡl kom̄in m̄denek. Pen lo m̄n̄im ak apek, tap si tap t̄mel gep maḡl ak, b̄i kom̄in m̄deb rek l̄l, k̄lis d̄l ȳp l̄p ḡ dad amek, k̄mnek. ¹⁰ God lo m̄n̄im ñ̄ak ak, c̄nop kanīb per m̄dep ak yobkop pen ȳp k̄meb maḡl nep ñ̄ak. ¹¹ N̄b ak, yad gos n̄pin, k̄sen yad tap si tap t̄mel ḡl, bin b̄i ognap tap k̄ri okok tap yad rek midebkop, ag gos ak ma niñenigain. Yad n̄bḡl gos niñöliḡpin ak pen, dai tap si tap t̄mel gep maḡl ak am gos t̄mid yad l̄p ḡ dad amek, bin b̄i ognap tap k̄ri okok tap yad rek midebkop, ag gos niñnek. Tap si tap t̄mel gep maḡl ak, God lo m̄n̄im agak ak nep d̄l, ȳp ñ̄ag pak lak.

¹² N̄b ak, c̄n n̄pin, God lo m̄n̄im ak s̄ñ m̄deb. C̄n n̄pin, “Bin b̄i ognap tap k̄ri okok tap yad rek m̄dobkop, ag gos ak ma niñenim̄b,” lo m̄n̄im n̄bak, God ne ke m̄n̄im k̄lis agak ak, s̄ñ nep, ȳpid ḡl nep, tep nep m̄deb. ¹³ God lo tep n̄bak ȳp ñ̄ag pak lek k̄mnek aka tari? Ak mer! God lo m̄n̄im tep ak agek n̄pin rek, m̄ker k̄b n̄bak ma d̄n̄igabin. Tap si tap t̄mel ḡpin

rek, m̄iker k̄ib n̄bak d̄n̄gabın. Pen ne c̄nop lo m̄in̄im agak n̄bak, gos alap ke n̄nj̄l ma agak; tap si tap t̄mel gep maḡl ak gac k̄ib ȳb m̄deb ak n̄nj̄n̄mel, aḡl, lo m̄in̄im agak. N̄b ak, God lo m̄in̄im ak agel n̄pin rek, ma k̄mnek; tap si tap t̄mel gep maḡl ak, lo m̄in̄im tep n̄bak d̄l, ȳp n̄ag pak lek k̄mnek.

Tap ma ḡin ag gos n̄pin tap okok nep ḡipin

14 C̄n n̄pin, lo m̄in̄im ak, God gos ñek ñu k̄ıl t̄klak. N̄bak pen yad b̄i nep m̄idebin; yad m̄iñ wög gep b̄i rek m̄dil, c̄bur gos t̄mid yad ak per ameb tap si tap t̄mel gep m̄iñ ar ak. **15** N̄b ak me, tap tep ḡin̄im, ag gos n̄pin ar ak ma ḡipin; yad tap si tap t̄mel gep m̄iñ ar ak, yad maḡl n̄bak m̄ilik kal n̄pin ak, yad n̄g ma ḡin̄im, ag gos n̄pin ar ak nep ḡipin. Pen tari ḡin̄g n̄g ḡipin ak ma n̄pin. **16** Yad ḡi t̄mel ma ḡin̄im, ag gos n̄pin ar ak nep ḡipin rek, yad n̄pin, gos maḡl yad abe God lo m̄in̄im ak abe ad̄p ad̄p rek m̄deb.

17 M̄ni yad ke tap t̄mel ma ḡipin ak me. Yad ke t̄mel ḡin̄im, aḡl, ma ḡipin; tap si tap t̄mel gep maḡl ak gos c̄bur m̄idmaḡl yad nab adan m̄ideb ak nep ḡip. **18** Yad n̄pin, yad b̄i nep m̄idebin rek, m̄idmaḡl acır nab yad adan m̄id tep ma ḡip. Gos c̄bur m̄idmaḡl yad gos tep ñek, tap tep alap ma ḡin̄gain. Gos maḡl yad ak, ḡi tep ḡin̄im aḡl n̄pin ak pen yad ḡin̄im rek ma l̄ip. **19** N̄g gek me, ḡi tep ḡin̄im, ag gos n̄pin ar ak ma ḡipin; ḡi t̄mel ma ḡin̄im, ag gos n̄pin ar ak nep per gen ameb. **20** N̄b ak, yad ḡi t̄mel ma ḡin̄im, ag gos n̄pin ar ak nep ḡipin rek, yad ke tap t̄mel ma ḡipin. Tap

si tap t̄mel gep maḡl ak gos c̄bur m̄dmaḡl yad nab adan̄ m̄deb ak nep gek gek geb n̄n̄jil ḡpin.

²¹ N̄b ak, yad n̄pin, yad ḡi tep ḡin̄m ag gos n̄pin ak pen per ḡi t̄mel ḡin̄m rek l̄p. ²²⁻²³ Gos yad ak God lo ñak ak miñ miñ ȳb ḡpin ak pen gos c̄bur m̄dmaḡl yad nab adan̄ akn̄b ke ḡl, gos maḡl yad ak eip pen pen gek, tap si tap t̄mel gep maḡl ak miñ gon̄ yad nab okok m̄dil, ȳp d̄ c̄c̄ lek, yad b̄ naḡman rek m̄debin.

²⁴ Yad miñ miñ ma ḡpin; b̄ ȳm gep rek m̄debin. Gos c̄bur m̄dmaḡl yad ak ȳp ñaq pak l̄n̄ig geb; b̄ an ȳp d̄ kom̄n̄ yokn̄gab? ²⁵ B̄ K̄b c̄n̄ Jisas Krais nep! God nop tep agebin!

Pen miñm̄ agebin aul, n̄ig ḡl m̄deb: gos yad ak God nop miñ wög gep b̄ rek m̄debin ak pen m̄dmaḡl ac̄r nab yad adan̄ s̄ñak, tap si tap t̄mel gep maḡl ak miñ wög gep b̄ rek m̄debin.

8

God Kaun c̄n̄ eip m̄den̄gab ak, c̄n̄ tige p̄ bin b̄ rek m̄den̄gab in̄

¹⁻² Pen c̄n̄ Krais Jisas eip j̄m ñil m̄dobin̄ ak, Krais Jisas ne k̄mek, God Kaun kom̄n̄ maḡl ñib ak ne c̄nop d̄ kom̄n̄ yokek, c̄n̄ miñi tap si tap t̄mel gep maḡl ak abe, k̄meb maḡl ak abe, k̄rop miñ wög gep bin b̄ rek ma m̄dobin̄. N̄b ak, God c̄nop miñm̄ k̄b ma agn̄gab. ³ Pen bin b̄ tep ma m̄dobin̄ rek, God lo ar ak ḡi dam̄l, m̄d tep ḡij̄n̄ rek ma lek, God Ñ̄ ne ke ak ag yokek, b̄ ȳb miñ gon̄ c̄bur m̄dmaḡl c̄n̄ akn̄b rek l̄l, owak. Ne k̄mil tap si tap t̄mel gep maḡl ak p̄s nep ḡi ke yokañ, aḡl, God ne Ñ̄ ne ke tap sobok

gep rek yokıl, tap si tap t̄imel gep magıl ak bin b̄ı m̄ıdmagıl acır nab k̄iri adan m̄ıdeb ak, m̄ınım kib agıl, dai juıp agak. ⁴ God n̄ig gak ak, c̄in gos t̄imel m̄ıdmagıl acır nab c̄in eyań n̄ib owıp ar ak k̄irig gıl, God Kaun gos ñeb ar ak gi damıl, lo m̄ınım yad ageb rek gi tep ḡinimel, ag gos n̄injıl gak.

⁵ Bin b̄ı gos t̄imel m̄ıdmagıl acır nab k̄iri eyań n̄ib apek, ar n̄ibak nep gel ameb okok, c̄ibur m̄ıdmagıl k̄iri tari gos ḡip ar ak nep gos n̄ipal. Pen bin b̄ı God Kaun k̄rop gos ñek gel ameb okok, God Kaun tari gos ḡip ar ak nep gos n̄ipal. ⁶ Bin b̄ı c̄ibur m̄ıdmagıl k̄iri tari gos ḡip ar ak nep gos n̄ipal okok, ar n̄ibak nep tap si tap t̄imel gıl k̄imnigal. Pen bin b̄ı God Kaun nop tep ḡinigab ar ak nep gos n̄ipal okok, ar n̄ibak nep gi tep gıl, God eip j̄im ñıl komıń m̄ıdıl, m̄ıd tep ḡinigal.

⁷ Bin b̄ı c̄ibur m̄ıdmagıl k̄iri tari gos ḡip ar ak nep gos n̄ipal okok, gos magıl k̄iri God nop kaual maual rek m̄ıdeb. Gos magıl k̄iri God lo ne ma n̄injıp; God lo ne n̄injim̄inj rek ma lıp. ⁸ Bin b̄ı gos t̄imel m̄ıdmagıl acır nab k̄iri eyań n̄ib apek, ar n̄ibak gel ameb bin b̄ı okok, God nop tep ḡinim̄inj ar ak ḡinimel rek ma lıp.

⁹ Pen n̄ibi bin b̄ı God Kaun n̄ibep nab adan m̄ıdeb okok, gos t̄imel m̄ıdmagıl acır nab n̄ibi eyań n̄ib apek, ar n̄ibak ma ḡipim; God Kaun n̄ibep gos ñeb ar ak nep ḡipim. Bin b̄ı Krais Kaun ne k̄rop nab adan ma m̄ıdeb okok, Krais bin b̄ı ne ma m̄ıdebal. ¹⁰ Krais ne nab n̄ibep adan m̄ıdenigab ak, tap si tap t̄imel gep magıl ak gek, m̄ib goń n̄ibi k̄imnigab; pen Jisas k̄imek

God n̄bep n̄ŋek, bin b̄i tep rek m̄debīm ak rek, Kaun ne gek, kaun n̄bi komīŋ m̄denīgab. ¹¹ God ne gek Jisas warikak ak, Kaun ne n̄bep nab adan̄ m̄deb ak me, God nokīm n̄bak nep n̄bep ak rek nep gek, Kaun ne n̄bep nab adan̄ m̄deb ak ne m̄ib gon n̄bep komīŋ m̄dep magīl ŋīnigab.

¹² N̄b ak, ai mam s̄kop, c̄in dai alap m̄deb. Gos t̄imel m̄idmagīl acır nab c̄in adan̄ p̄ilīs gī řek ar n̄bak gīl, dai n̄bak ma ŋīnigabın. ¹³ Ar n̄bak gem amek, k̄imnīg gebīm. Pen God Kaun ak n̄bep gī řek n̄ŋlig gī, n̄bi tap si tap t̄imel gīpīm n̄bak pīs nep k̄irig genīgabı̄m ak, God eip komīŋ m̄denīgabı̄m.

¹⁴ God Kaun gos řek n̄ŋlig gī ajpal bin b̄i okok, God řīt̄ai ne m̄debal. ¹⁵⁻¹⁶ Kaun n̄bi d̄ip̄īm ak, n̄bep l̄ip gī dad amek, n̄bi ned p̄irikoligip̄īm rek kauyan̄ p̄irikil, mīn̄ wög gep bin b̄i rek ma m̄denīgabı̄m. Kaun n̄bi d̄ip̄īm ak, ne gek, God řīt̄ai ne m̄debīm. N̄b ak n̄ŋīl c̄in nop “Aba! Bapi!” apı̄n.

¹⁷ Řīt̄ai ne m̄dobı̄n ak me, tap tep tari tari Řīt̄ai ne ŋīnigab ak, c̄in d̄īnigabın. Pen Krais nop ag juıl gī t̄imel gīlak rek, c̄inop ak rek nep gī t̄imel gel, ma p̄iriknīgabın ak, God Krais nop d̄īt̄ai nep gak rek, c̄inop ak rek nep d̄īt̄ai nep gīnigab.

Kisen m̄id tep gīnigabın

¹⁸ Gos yad n̄ipin, c̄in Krais nop c̄ig m̄idil, m̄ker ognap gek, koslam m̄denīgabın ak, ak tap s̄kol. Kisen God ne tap tep ȳib c̄inop řek, ne eip m̄id tep gīnigabın ak, ak tap k̄ib.

¹⁹ God tap tari tari gī lak okok magīlsekī m̄īnī m̄id tep gīnimīŋ rek ma l̄ip. Tap okok magīlsekī

kod midek, God ne nī pai ne misen dinīgab nīn ak nep, ne gek, tap nīb okok kauyan mid tep ginīgab. [20-21](#) Gip nībak, God birarik nep nīnebir ginīgab agak rek nep gip. Pen God birarik ped okok nīnak, nī pai yad misen dinīgain nīn ak, yad gen, nī pai yad mīn mīn gil mid tep yīb ginīgal rek, tap magilsek gī lin̄ek okok ak rek nep, ma pīyam gī yapil, mīn mīn gil mid tep yīb ginīgab.

Pen tap gī lak nīb okok, ned mid tep ma ginīgab. Pen c̄inop gek, nī pai ne ke yīb midil ne eip mid tep ginīgabin nīn ak nep me, kauyan gek tap nīb okok mid tep ginīgab.

[22](#) C̄in nīpīn, tap God gī lak nīb okok magilsek mid tep ginīg geb ak pen birarik nep miker gek, bin nī pai tīkn̄ig gel yur gip rek ak goligip. [23](#) Pen c̄in abe miker nībak mideb. Kisen kirop pīs nep dinīgain, agil, God ne Kaun ak ned nep ag yokek apil c̄inop nab adan mideb ak, pen nīn akal rek c̄inop nī pai ne ke yīpid gil yīb misen dek, c̄in mīb goj kisen nīb ulek lin̄, agil, midmagil c̄in nab adan miker nībak gek nīnjil gī, lim dai ar wagin aul kod midobin.

[24](#) God tap kisen misen lin̄igab agak minim ak nīn don, c̄inop dak. Pen tap tari tari kisen misen lin̄igab ak magilsek bir nīpnop, mīni gos sek midil nīn kisen ak ma kod midobnop. Tap bir nīpal ak ma kod midenigal. [25](#) Pen, tap kisen misen lin̄igab, ag gos ak nīnjil me, yirik gek nīnjil gī ma kod midobin; gos sek kod midobin.

[26](#) Bin bī kilīs ma midobin rek, Kaun c̄inop gī nīfil gī mideb. C̄in God nop sobok gin agebin ak pen titi gil God nop sobok ginīgabin ak ma nīpīn. Pen Kaun c̄inop tau sak līl, God nop sobok gīlīg

gi mideb. Minim bin bi niyeb rek mer; kadkad minim lil sobok gilig gi mideb. ²⁷ God pen gos cin magilsek niyip; ne Kaun gos ne ak abe niyip. Kaun ne cinop Krais Jisas bin bi ne mikter dil, God nop agek, ageb rek ginigab. Kaun ne God nop sobok gilig gi mideb ak, God ginim, ag gos niyip ar ak nep sobok gilig gi mideb.

²⁸ Cin nipiñ, God nop midmagil lipin bin bi okok, God ne cinop kod midek niyilig gi, tap ognap ke ma ginigab; mid tep ginigabin ar ak nep cinop ginigab. God ne bilarik ped okok gos niyil agak rek, cinop, “Nibi yip onimib,” agak. ²⁹ Pen ar nibak nep, God bin bi ned niyak okok, “Yad gen, kiri Ni yad mideb rek lil, ninai nimam kisen ne konai yib midenigal,” agak. ³⁰ Nib ak, bin bi Ni yad rek midenigal, agak bin bi okok, krop, “Yip onimib,” agak. Bin bi, yip onimib, agak bin bi okok, krop bin bi asin ma mideb agak. Bin bi krop asin ma mideb agak okok, Ni yad melik tep sek mideb rek, kiri ak rek nep midenigal, agak.

Krais cinop midmagil lil kod mid tep gi

³¹ Pen God ne cinop niggil di tep gi ak, bi an cinop gi timel ginigab? Bi alap cinop gi timel giniminj rek ma lip, mer yib! ³² God ne ma pirkil, Ni ne ke ak cinop nen agil ag yokek apil kimak ak tap kib yib. Pen God cinop nig gak ak me, ne cinop di tep gi, tap tep nep cinop ak rek nep niyigab. ³³ Pen God ne cinop ag lip rek, bi an cinop minim kib agnigab? God ne ke gek asin ma mideb rek midobin ak, minim ma mideb, agak.

34 Nıb ak, bı an cınop mìnım kıb agnígab? Bı alap nıb agnímınj rek ma lıp. Krais Jisas cınop nen agıl, kımıl warıkıl, am God ñinmagıl yıpıd pıs ken ar ne mıdıl, cınop nen agıl, Nap nop sobok gılıg gi mıdeb.

35 Krais cınop mıdmagıl yıb lıp ak me, bı an nop mer agıl cınop tıg asık ke lınıgab? Tap alap ke mıseñ lıl, cınop tıg asık ke lınımınj rek ma lıp. Cınop mıker ognap gınıgab aka,

koslam mıdenıgabın aka,
yuan kıb lenıgab aka,
walıj ma mıdenıgab aka,
gos par nıñıgabın aka

bı ognap cınop, Krais eip mıdebal, agıl,
cınop gi tımel gınıgal aka,
ñag pak lınıgal aka,
tap tari gınıgab,

Krais eip jım ñıl nep mıdonıgabın.
36 Mìnım nıbak rek God Mìnım ñu kıl tıkıl aglak,
“Nep eip mıdobın rek, per cınop nıñıl,
kaj sipsip rek ñag pak lın, ag gos nıpal,”
aglak.

37 Nıb ak, kımeb rek nab ak mıdobın ak pen cın
bı cınop mıdmagıl lıl kımak ak Krais eip mıdıl,
tep gek nıñlıg gi nep mıdıl, tap nıb okok ma
pırıknıgabın. **38** Ar nıbak yad nıpin, kımnıgabın
aka komıj mıdenıgabın, God cınop mıdmagıl lı
nep mıdenıgab nıñıl tap alap cınop tıg asık ke
lınımınj rek ma lıp. God ejol ne okok, tap kılıs sek
seb kab ar alanı mıdeb okok, tap kal tımel okok,
tap mıñı mıdeb okok, tap kısen mıdenıgab okok,
39 tap ar okpel mıdeb okok, tap mok okpi mıdeb
okok, tap tari tari mıdeb okok magılsek, tap alap

cìnop tìg asık ke lìnìmìn rek ma lìp. Bi Kìb cìn Krais Jisas mìdeb rek, God cìnop mìdmagìl lìlig gì nep mìdenìgab.

9

God gos ne ke nìnjìl Isrel kai kìrop dìníg gak

¹ Mìnìm agebin nìbaul, yad Krais bi ne mìdebin rek, esek ma agebin. Kaun Sìñ ak gos magìl yad ageb, mìnìm ageban nìbak mìnìm nìnjìd ageban, ageb. ²⁻³ Pen ai mam sìkop. Isrel bin bi ognap Krais nop ma dìpal okok kìsen mìnìm kìb nìnjìl yur kìb dìnígal ak, yìp yìmìg yìb gìp. Nìb ak, yad gos par yìb nìpin. Mìdmagìl yad per yur kìb yìb gìp. Yad nìnjìd nep agebin, kanìb mìdobkop, yad ai mam yad okok kìrop nen agìl yur den, kìri pen komìnì amblap.

⁴ Pen tari: God Isrel kai nep kìri ñì pai yad mìdelan, agìl, melìk tep ne kìrop nep yomìl, yad nìbep aknìb gìnìgain, agìl, mìnìm kìlis nìnjìd kìrop nep ag ñìl, lo mìnìm ne ak kìrop nep ag ñìl, kìri titi gìl God sobok gep karìp ak yìpid gìl sobok gìnìmel mìnìm ak kìrop nep ag ñìl, yad titi gìl bin bi kìrop dì tep gìnìm, mìnìm tep ak kìrop nep ag ñìak. ⁵ Isrel bin bi nìsed acìk kìri Ebrahim, Aisak, Jekop bi okok me. Ebrahim, Aisak, Jekop ñì pai tìkel, tìk dam dapìl gì damìl, Isrel bin bi kìrop tìk dolak. Kìgin nokìm ak nep tìk dam dapìl gì damìl, Krais nop bi yìb tìk dolak. Krais ne ke God mìdìl, bin bi magìlsekkod mìdeb. Kìri magìlsekk yìb ne ak per agel ar amnañ.

⁶ God Mìnìm agak ak, agak rek nep gak. Isrel ñì pai tìkel, tìk dam dapìl gì damìl, tìk dolak

okok ognap Isrel bin bî yîpîd gîl ma mîdebal. ⁷ Ebraham ñî pai tîkel, tîk dam dapîl gî damîl tîk dolak okok ognap Ebraham ñî pai ne yîpîd gîl ma mîdebal. God Ebraham nop agak, “Aisak ñî pai tîknîgab okok nep ñî pai ar nepe rek mîdenîgal,” agak. ⁸ Nîb ak, Ebraham ñî pai tîkel, tîk dam dapîl gî damîl, tîk dolak okok ognap God ñî pai ne ma mîdebal. God mînîm kîlis nîñjîd agek Ebraham ñî pai tîk donîgal ñî pai okok nep, kîri God ñî pai ne mîdenîgal. ⁹ God Ebraham nop mînîm kîlis nîñjîd nîbak agîl agak, “Ñîn yad ag lînek ñîn ak nep yad adîk gî apen, bin nak Sera ñî alap tîk donîgab,” agak.

¹⁰ Pen apîs cîn Rebeka ñî ne omal bî nokîm nep tîkak. Bî nîbak based cîn ak Aisak. ¹¹⁻¹² Pen God gos ne ke nîñjîp rek gînîgab. Bin bî an an ag lînîgain agenîgab ak, ag lînîgab. Kîri tap tep ognap genîgal ak nîñjîl ma ag lînîgab. God gos ne ke nîñjîp rek gînîgab. Nîb aknîb rek nep me, apîs based cîn Aisak Rebeka ber mal ñî tam ma tîkrek won ak, God ne Rebeka nop agak, “Ñî nak ned tîknîgan ak, bî kîb rek ma mîdenîgab; ne ñî nak kîsen ak nop wög gî ñînîgab,” agak. Ñî kogi nab okok nep mîderek nonîm ma tîk dowak ar ak nep, tap tep tap tîmel alap gerek nîñjîl mer, God gos ne ke nîñjîl nîb agak. ¹³ God Mînîm dai alap ñû kîl tîklak ak, God mînîm agîl agak, “Yad Jekop nop mîdmagîl lîl dîpin pen Iso nop mîdmagîl lîl ma dîpin,” agak.

God ne gîp ak, yîpîd gîl nep gîp

¹⁴ Nîb ak, God yîpîd gîl ma gîp, agîn? Mer! Ne yîpîd gîl nep gîp. ¹⁵ God ne Mosîs nop agak,

“Bin bî yîmîg nîjnîgain okok kîrop yîmîg nîjnîgain.

Bin bî mîdmagîl lîl dî tep gînîgain okok kîrop mîdmagîl lîl dî tep gînîgain,” agak.

¹⁶ Nîb ak nîpîn, cîni ke kîlis gîl gîpîn ak nîjîl cînop ma dînîgab; cîni ke kîlis gîl gos sek mîdobîn ak nîjîl cînop ma dînîgab. Ne ke yîmîg nîjnîgab bin bî okok nep dînîgab.

¹⁷ God Mînîm dai alap ñu kîl tîklak ak, God mînîm agîl Pero nop agak, “Yad gos nîjen, bin bî karîp lîm tîgoñ tîgoñ mîdebal okok magîlsekk nîjnîgal, nak kin Ijip nîb ak bî kîb bî kîlis yîb pen yad God gen nak bî yokop rek mîdenîgan. Nîg genîgab, kîri nîjîl, mînîm nîbak ag amîl apîl gîl yîb yad ak agel karîp lîm tîgoñ tîgoñ magîlsekk amnîgab. Ar nîbak nep yad ke gen, nak Ijip kîj mîdeban,” agak. ¹⁸ Nîb ak nîpîn, God gos ne ke nînjîp rek, bin bî ognap yîmîg nîjnîgab pen bin bî ognap kîrop nîjebîr gek, gos tîmel kîri nîpal ak kîdîl amnîgab.

¹⁹ Nîbi ognap God gîp nîbak rek nîjîl agnîgabîm, “God ne nep gek, gos nîbi ak kîdîl amîb ak, tari gînîg pen, mîd tep ma gîpîm, agîl, cînop mînîm kîb agnîgab? God ne ke, ‘Tap nîb okok gînîgab,’ agnîgab ak, bî an ne pen, ‘Tap okok ma gînîgab,’ agnîgab?” agnîgabîm. ²⁰ Nîb agnîgabîm ak pen nîbi bî kîb an rek mîdîl, God mînîm ne ak dai dînîgabîm?

Ar nîbak rek, God Mînîm ak bî nak Aisaia ñu kîl tîkil agak, “Bî alap lîm dîl, tin cög alap gek, ‘Yîp tari gînîg nîg gîl gîpan,’ agîl pen ma agnîgab. Mer yîb!” agak. ²¹ Bî tin cög gînîg geb bî ak, ne gos ne ke nînjîp rek gînîgab. Lîm bad nokîm

alap tıg gi rık dapıl, tin tep tep nın nokım nokım dagilep alap gi lıl, tin yokop per per dagilep alap gi lıl, ginigab. Ak mìnım ma mideb; gos ne ke.
22-23 Nıb aknıb rek me, God gi. Ne bin bi gi tımel gi midebal okok niñek, yırik yiñ gek, kırop ñag pak liniñim rekolip ak pen, ne miñik sek mideb ak niñıl kılıs ne mideb ak niñlanj, agıl, kırop kasek niñ ma gi. God bırarık ped okok gos ne ke niñıl agak, bin bi yiñig niñıl di tep ginigain bin bi okok melik tep yad ak niñniñmel, agak. Nıb ak, bin bi niñ okok melik tep yad ak niñniñmel, agıl, ne bin bi gi tımel gi midebal okok gek, gos cıbur tımel kırı ak kıdıl amıb. **24** Bin bi yiñig niñıl di tep ginigain, agak mìnım ak, cınop Juda bin bi abe, Juda bin bi mer okok abe, agak. **25** Mìnım ar niñbak rek, God mìnım agak ognap bi nak Hosea God Mìnım dai alap nu kıl tikıl agak,

“Bin bi yad ma midelegipal okok,
 kırop ‘bin bi yad’ agnigain.

Pen bin bi midmagıl ma lölögipin okok,
 kırop ‘bin bi midmagıl yad’ agnigain.

Pen Hosea God Mìnım dai alap sek nu kıl tikıl agak,

26 Ned ‘Bin bi yad ma midebim,’ agnek ak,
 karıp lim nokım niñbak nep kırop
 ‘God per komiñ mideb ñi pai ne,’ agnigain,”
 agak.

27 Pen God Mìnım dai alap, bi God mìnım agep Aisaia mìnım bleble gił ageb,
 “Isrel kai kab kılip niñ gol okok mideb rek
 koñai nep mideñgal ak pen
 Bi Kib ne yokop sıkol bad alap nep

dî komiñ yoknîgab.

28 Tari gînîg: Bi Kîb ne kasek nep
bin biñ lîm dai ar wagîn aul mîdebal okok
magîlsek mînîm kîb agîl
piñ nep pen ñînîgab,” agak.

29 Gînîgab nîbak, Aisaia ne ned God Mînîm dai
alap ñu kîl tîkîl agak,
“Bi Kîb ke kîlis sek mîdeb ak,
cînop ñît pai yokop bad alap nep ma kîrîg
gîpkop;

Sodom Gomora bin bi kîrop gak rek ak,
cînop gîpkop,” agak.

*Isrel kai abe Jisas mînîm tep ak niñ dîlañ; kanib
tam nokîm ak nep mîdeb*

30 Nîb ak, niñîm! Juda bin bi mer okok, ned,
mîd tep gîl God eip jîm ñîl mîdojîn agîl gos ak
ma niñlak ak, pen mîñi Jisas mînîm tep ak niñ
del, God kîrop asîñ ma mîdeb agek, ne eip jîm ñîl
mîdebal. **31** Pen Isrel bin bi ned God lo mînîm ak
dîl, agîp agîp rek gîn, aglak ak pen mîñi ne eip jîm
ñîl ma mîdebal. **32** Pen tari, God nop niñ dîl mer,
cîn ke ar ognap gîl, ne eip jîm ñîl mîdenîgabîn,
agîl, God ne kab tep lak ar ak amnîn agel niñlîg
gî, tob kîri kab ar nîbak li yokek ap yap pakpal.
33 Mînîm nîbak rek, Aisaia ne God mînîm agak
rek ñu kîl tîkîl agak,

“Niñîm! Yad taun kîb Saion kab alap len,
bin bi tob kîri kab ar nîbak li yokek ap yap
paknîgal;
pen bin bi nop niñ dînîgal okok,
God nop niñil nabîñ ma dînîgal,” agak.

10

*Isrel bin bî, cîn ke lo mînîm ar nîbak kîsen gîn,
agîl gî damîl ap yap paklak*

¹ Mîdemam yad okok. Gos kîlis yîp owîp ak, God bin bî yad Isrel kai kîrop dî komîn yoknîmîn, agîl, nop per nep sobok gîlîg gî mîdebin. ² Yad kîri gîpal rek nînjîl nîpin, cîn God bin bî ne mîdojin, agîl, kîlis yîb gîpal ak pen gos nîn tep gîl ma gîpal. ³ “Krais kîmak rek, God cînop, ‘Bin bî asîn ma mîdeb yad,’ agnîgab,” agîl gos ak nîplap ak pen ar nîbak nîn tep ma gîl, gos kîri ke ar ak nep nînjîl aglak, “Cîn lo ar ak gon amenîgab ak, God bin bî tep ne mîdonîgabîn,” aglak. Nîb ak, lo mînîm ar nîbak kîsen gîn, agîl gî damîl, kîsen ap yap paklak. ⁴ Krais gak nîbak, mîñi lo ak kîr gîp. Nîb ak me, bin bî an an Jisas mînîm tep ak nîn dînîgal okok, God kîrop magîlsekk, bin bî asîn ma mîdeb yad, agnîgab.

*Bin bî karîp lîm tîgoñ tîgoñ magîlsekk komîn
amnîmel rek lîp*

⁵ God Mînîm ak, Mosis mînîm ognap ñu kîl tîkîl, lo mînîm dîl asîn ma mîdeb rek mîdenîgal mînîm ar ak agîl, Isrel kai kîrop agak, “Lo mînîm ak dîl, ageb rek nep gîl me, komîn amnîgabîm,” agak. ⁶ God Mînîm ak, Mosis mînîm ognap ñu kîl tîkîl, Krais nop nîn dîl asîn ma mîdeb rek mîdenîgal mînîm ar ak agîl, Isrel kai kîrop agak, “Nîbi, ‘Bî an ar alan amnîgab?’ ma agnîmîb,” agak. (Mînîm agak ak wagîn ak me, kîri am seb kab ar alan sîñak nîb Krais nop poj dîl ma donîgal.) ⁷ Nîb aknîb rek nep, “Nîbi, ‘Bî an cîp kaun karîp mîdeb mok okpi amnîgab?’ ma

agnimib,” agak. (Minim agak ak wagin ak me, kiri am cip kaun karip mideb mok okpi nib Krais nop poj dil ma donigal.) ⁸ Pen God Minim dai nibak, Mosis minim ar ognap tari tari nu kil tikil Isrel kai krop agak. Ne agak, “Minim magil nibak par okok ma mideb. Minim magil nibak midmagil nab kiri adan mideb per apim ar ak nep,” agak. Mosis ne Jisas minim tep, minim niy dep nibak nep agak. Minim tep niy dep nibak nep cin per nep ag nibin me ak.

⁹ Nib ak, God gek Jisas warikip, agil gos ak niy midil, “Jisas ne Bi Kib yad,” misen agnigabim ak, God nibep bin bi asin ma mideb yad, agil, nibep di komin yoknigab. ¹⁰ Pen tari, nibi gos midmagil nab nibi adan minim tep ne niy dinigabim ak, God nibep bin bi asin ma mideb yad agnigab. Meg migan nibi minim tep nibak agil, bin bi okok misen ag niniqabim ak, God nibep di komin yoknigab. ¹¹ Ar nibak rek, Aisaia ne God Minim dai alap nu kil tikil agak, “Bin bi nop niy dinigal okok, God nop niyil nabine ma dinigal,” agak. ¹² Juda bin bi okok, Juda bin bi mer okok, ke ke ma midebal. Bi Kib ne bin bi okok nib okok nib magilsek Bi Kib nokim nep mideb. Bin bi okok nib okok nib an an nop sobok ginigal okok, krop di tep yip ginigab. ¹³ Ar nibak nep, bi nak Joel, God Minim dai alap nu kil tikil agak, “Bin bi an an Bi Kib nop, yip di komin yoken, agil ag niyel, krop di komin yoknigab,” agak. ¹⁴ Pen kiri Bi Kib nop ma niy dinigal ak, kiri nop titi gil sobok ginigal? Pen kiri Jisas minim tep ak peyiig ma niyinigal ak, kiri titi gil minim tep nibak niy dinigal? Pen bin bi ognap apil Jisas minim

tep ar ak ma ag ñinigal ak, kiri titi gil minim nibak peyig niñigal? ¹⁵ Pen bin bi Krais Jisas niñ dípal okok kírop ma ag yoknígal ak, kiri titi gil amnígal? Ar nibak nep, Aisaia ne God Minim dai alap ñu kíl tikit agak, “Bin bi minim tep dopal okok, kiri gi tep yib gi pal,” agak.

¹⁶ Pen Isrel bin bi Krais Jisas minim tep ak niñlak okok ognap ma niñ dílak. Minim ar nibak nep, Aisaia ne God Minim dai alap ñu kíl tikit agak, “Yad minim tep nak ak kírop ag ñibin pen bi an niñ dip?” agak. ¹⁷ Niñ ak, bin bi ognap God minim ag ñel, bin bi niñil minim nibak niñ dinigal. Pen God minim ag ñel, niñ dinigal ak, Krais minim tep me ak. ¹⁸ Pen Isrel kai minim nibak ma niñlak aka tari? Mer yib! Niñlak. Kiri ned niñlak ak me, Depid ne God Minim dai alap ñu kíl tikit agak,

“Kiri karip lim tigoñ tigoñ magilsek amił,
minim nibak ag ñibal;

kiri minim ag ñel,
karip lim okok tigoñ tigoñ magilsek yib
amił,” agak.

¹⁹ Pen yad ag niñeb alap sek mideb: Isrel kai minim nibak niñil wagin ak ma niñlak aka tari? Mer yib! Wagin ak niñlak. Mosis ne God minim agak ak díl, God Minim dai alap ñu kíl tikit agak,

“Yad bin bi sakol sek miğan ognap kírop díl, di
tep gen,
niñbi Isrel bin bi kírop milik kal niñil,
God cınop rek niñ ak ma gi p, agil niñigabim,”
agak.

20 Aisaia ne God mìnîm agak ak dîl, God Mìnîm dai alap ñu kîl tîkîl mîsen yîb agîl agak,
“Bin bî yîp nîñjîn agîl ma pîyo nîpal okok
yîp pîyo nîpal;
kîri yîp nîñjîn agîl ma ag nîpal
pen yad ke kîrop mîsen len yîp nîpal,” agak.
21 Pen Isrel gîpal rek, Aisaia ne God mìnîm agak
ak dîl, God Mìnîm dai alap ñu kîl tîkîl agak,
“Yad per bî nîñeb kîri rek mîdîl,
‘Yîp owîm!’ apin pen yîp ma opal.
Kîri aleb aleb ñîl,
gos kîri ke nîpal rek nep gîpal,” agak.

11

God Isrel bin bî kîrop pîs nep ma kîrîg gîp

1 Nîb ak, yad ag nîñeb alap mîdeb: God Isrel bin bî okok kîrop pîs nep kîrîg gîp aka? Mer yîb! Kîrop pîs nep ma kîrîg gîp. Yad Pol ak rek nep Isrel nîb bî alap. Ebraham tîkek, tîk damîl, Benjamin nop tîklak; Benjamin pen tîk dam dapîl gak wagîn ak, yad mîdebin.

2 Pen God bin bî bîrarîk nep nîñîl, bin bî yad mîdenîmel, ag gos nîñâk bin bî okok kîrop ma kîrîg gîp. Kîri bî Ilaija nop kesîm dîl God Mìnîm ñu kîl tîklak ak bîr nîpîm. Ilaija God nop sobok gîl agak, **3** “Isrel bin bî okok magîlsekk nep kîrîg gîl, bî mìnîm nak agep okok kîrop ñag pak lîl, kab kînañ gîl tap pak nep sobok gep kab okok, pag jîsîpîk masîpîk gî yokpal. Yad ausek nep mîdebin ak pen yîp ak rek nep, ñag pak lîn, agîl, yîk dad ajebal,” agak. **4** Agek, God nop pen agak, “Bî yad konjai yîb nep sepen tausan rek (7,000) mîdebal

okok, Bal god tom ak nop, ‘Bि kि b cि n,’ agि l, nop ma sobok gि pal,” agak.

5 Nि b ak rek, God bin bि yि mи g yि b gि p ak me, ne cि n op bin bि Isrel yokop bad alap yि mи g nि n jil ag lek mи dobiн. **6** Cи n op yи mи g nи n jil dи p nи b ak, lo ar ak gonok aka tap ognap ke gonok nи n jil ma dи p. Cи n op yokop yи mи g nи n jil dи p ag gos nи pи n ak, pen cи n tap alap ke gon cи n op dopkop, cи n nи g gos ma nи p n op. **7** Bin bि Isrel kи l и s yи b gи l pи yo nи n damи l ma dи l ak. God bin bि kи r op dи nи g a i n ag и l ag lak bin bи okok nep dи l ak. God ne ke gek, bin bи ognap mи nи m ne ak nи n jil ma nи n l ak.

8 Ar nи b ak nep, Mosи s God Mи nи m dai alap nи u kи l tи kи l agak,

“God ne gek, kи r i wи sи n kи n и l,

udи n jи k jи k gи mи delak;

ne gek, kи r op udи n kwoi gek,

udи n ma nи n elak;

ne gek, kи r op sakо l nи agek,

mи nи m peyи g ma nи n elak;

nи b ak nep mи d damи l,

mи nи aknи b rek nep mи debal,” agak.

9 Pen Depid God Mи nи m dai alap nи u kи l tи kи l agak,

“Kи r i per tap kи b nи b al ak,

kи r op waknaн gon rek di cи cи dи nи mи n.

Amnи n ag gos nи n и g gal kanи b nи b ak pи s nep pи l и n gи nи mи n.

Nи b ak, kи r i gи tи mel gи pal ak, kи r i pen dи nи mel.

10 Udи n kи r i kwoi gek udи n ma nи n и mel.

Mи ker kи b apek per koslam kи d pak dad ajenи mel,” agak.

God Juda bin bì mer okok dìp

¹¹ Pen Isrel kai ap yap pakpal ak, pís nep ap yap ma pakpal. Kiri tap si tap tìmel gìlak rek, God kìrop kìrig gìl, Juda bin bì mer okok kìrop dìp. Dìp nìbak, “Isrel kai, ‘Cìnop rek nìg gìl ma dìp,’ agìl nìñlan,” agìl gìp.

¹² Pen Isrel kai tap si tap tìmel gelak rek, bin bì karip lìm tìgonj tìgonj tap tep yìb dìpal. God Isrel kai kìrig gak rek, Juda bin bì mer okok tap tep yìb dìpal. Nìb ak, God bin bì Isrel dì komiñ yoknìgab ñìñ ak, bin bì ne okok magìlsekk tap tep tep yìb dìñigal.

¹³ Yad mìñi nìbep Juda bin bì mer okok agebin. Krais Jisas yìp, “Juda bin bì mer okok kìrop mìnìm tep yad ag ñìnìmìñ,” agak ak me, nìbep Juda bin bì mer okok Jisas mìnìm tep ak ag ñì mìden yìp tep gìp. ¹⁴ Pen yad nìbep Jisas mìnìm tep ak ag ñen nìpek, bin bì yad ke Isrel ognap nìñìl, “God kìrop dìp rek cìnop ma dìp,” agìl nop apenìmel ak, yìp tep yìb gìnìgab. ¹⁵ God Isrel kai kìrop kìrig gak rek, Juda bin bì mer okok kìrop, bin bì yad, agìl, dìp. Nìb ak, kìsen Isrel kai kìrop dek, cìp kìmìl kauyañ warìknìgal ak rek gìnìgab.

¹⁶ Kiri bred dai alap God nop sobok gi ñenìgal ak, bred magìl magìlsekk God tap ne. Kiri agnìgal, “Mab olip wagìn ak God mab wagìn ne,” agnìgal ak, tam lìl lek pak kìd kìd amniìgab ak abe God tap ne.

¹⁷ Pen God ne mab olip lek kìd ned nìb okok sak yokìl, nìbep olip lek be okok nìb rek dapìl jìm ñek, jìm ñìl mìdebiñ. Nìb ak me, mab olip ned nìb ak komiñ mìdìl lìm epi nìb ñìg ak dek, lek kìsen nìb ak mìd tep gìp. ¹⁸ Nìbi mab lek

ned n̄ib ak, lek yokop, aḡıl gos ak ma n̄ıññım̄ıb. N̄ibi n̄ıññım̄ıb, n̄ibi mab lek k̄isen n̄ib ak ñ̄ıg d̄ıl mab wagın ak ma n̄ıbım; mab wagın epi ñ̄ıg d̄ıl n̄ıbep mab lek anjek n̄ib. ¹⁹ N̄ibi agnıgabım, “God ne, ‘Olip lek be okok n̄ib dapıl t̄ıg j̄ım ñ̄ıññım̄,’ aḡıl, olip lek ned n̄ib okok sak yokek, kau n̄ıbak d̄ıl m̄ıdobın,” agnıgabım. ²⁰ Mıññım n̄ıbak n̄ıñıd agnıgabım ak pen n̄ıñ tep ḡıñım̄ıb. Isrel kai Krais nop ma n̄ıñ del, k̄ırop k̄ırıg gak; n̄ibi pen Krais nop n̄ıñ dem, n̄ıbep dak. Pen n̄ibi nabıñ d̄ıl, yıb n̄ibi ke agem ar ma amnıñm̄ıñ. ²¹ Tari ḡıñıg: God mab olip lek ned n̄ib okok sak yokak rek, n̄ıbep ak rek nep ḡıñım̄ıñ rek lıp.

²² God ne b̄ı sain tep yıb ak pen ne b̄ı k̄ılıs yıb rek m̄ıdeb. Bin b̄ı nop k̄ırıg ḡıłak okok k̄ırop b̄ı k̄ılıs rek lıl k̄ırıg gak. Pen n̄ıbep kapkap sain t̄ıkıl, m̄ıdmagıl lıl, dak. N̄ibi n̄ıg ḡıł Krais nop n̄ıñ d̄ılıg ḡı m̄ıdenıgabım ak, ne n̄ıbep kapkap sain t̄ıkıl, m̄ıdmagıl lıl, ḡı m̄ıdenıgab. Pen Isrel kai k̄ırop gak rek, cınop ak rek nep ḡıñım̄ıñ rek lıp, aḡıl, n̄ıñ tep ḡıñım̄ıb. ²³ Isrel bin b̄ı n̄ib okok k̄isen Krais nop n̄ıñ denıgal ak, God k̄ırop d̄ı pak j̄ım ñ̄ıñıgab. God k̄ırop d̄ı pak j̄ım ñ̄ıññım̄ıñ rek lıp. ²⁴ Pen tari, n̄ıbep mab olip lek be okok n̄ib dapıl, mab olip yım̄ıb pak j̄ım ñ̄ek m̄ıdebım ak, olip lek yıpıd ḡıł okok kauyan pak j̄ım ñ̄ıñıg, pak j̄ım ñ̄ıñıgab.

K̄isen Isrel bin b̄ı magıłsek k̄ırop d̄ınígab

²⁵ Pen ai mam sıkop. Yıb n̄ibi ke agem ar amnıñm̄ıñ rek lıp. N̄ib ak, mıññım ned ma n̄ıñolıgıpıñ alap n̄ıbep agnıg gebin. Isrel bin b̄ı konjai nep m̄ıñi udıñ kwoi rek m̄ıdebal ak pen per

nıg ma gınıgab. God Juda bin bı mer okok kırop dınıgain, agıl gos nıňak, bin bı okok magılseк dınıgab. ²⁶ Bin bı nıb okok dı sakıl, kisen Isrel bin bı kırop magılseк dı komıň yoknıgab. Mınım ar nıbak rek, God mınım agak ak dıl God Mınım dai alap ſu kıl tıkkıl aglak,

“God agak,

‘Jekop kığın yıp kırıg gılak okok
kırop dı komıň yoknıgab Bı ak,
taun kıb Saion nıb onıgab.

²⁷ Yad kırop eip mınım kılıs nıňıd agnek rek,
tap si tap tımel gıpal gac ak lıg gı yoknıgain,’
agak,” aglak.

²⁸ Isrel kai Krais ma nıň dılak rek, kırı God kaual maual ne mıdebal. Pen nıbi Krais nıň dıl, mıň mıň gılıg gı mıdebım. Pen God bırarık nep Isrel kai nısed acık kırı Ebrahim Aisak Jekop bı okok kırop mınım kılıs nıňıd agak ak nıňıl, God Isrel kai mıdmagıl lılıg gı nep mıdeb. ²⁹ God ne tap tep alap ſı, kisen gos kisen nıb nıňıl, tap tep nıbak ma adık dınıgab. Nıb aknıb rek nep, God ne, gınıgain, agıl, mınım kılıs nıňıd agenıgab, kisen gos kisen nıb nıňıl, ke ma gınıgab. Mınım agnıgab ak ma kırıg gınıgab. Agnıgab rek nep gınıgab.

³⁰ Nıbi ned God mınım agak ak dı yokölıgıpım pen kisen Isrel bin bı God mınım ne kırıg gel, nıbep pen yımıg nıňıl dı tep gek, ne eip mıd tep gıpım. ³¹ God nıbep yımıg nıňıl dak ak, Isrel bin bı nıňel, mılık yapek, Krais mınım tep ak dı yoklak, pen kisen God kırop ak rek nep yımıg nıňıl dınıgab.

32 Nıb ak nıpin, Isrel bin bı okok abe, Juda bin bı mer okok abe, God mınım ne ak dı yoklak rek, God kırop magılseк nınebir kırıg gek, kırı bı nagıman rek midıl, tap si tap tımel gı dam dam dad amel, kısen kırop yımıg nıñıl dıniqab.

God yıb ne per agon ar amnaŋ

33 Nıb ak, yad nıpin, God tap magılseк nıñıp; gos ne gos tep yıb.

God ne gos nıñ kıd yıb nıñ yıkıl,
ar nıbak ke yıb gıp.

God ne gos nıñıl,
tap nıb nıb gınıgain, agıl, gos tep nıñıp rek,
bı alap gos tep aknıb rek ma mıdeb.

Cın God gos tımid ne nıñıl,
ne ke gıp rek gın, agıl, ma gınıgabın!

34 God Mınım ak ūu kıl tıkıl aglak,
“Bin bı an, Bı Kıb gos tep nıñıp rek ak nıñıp?
Bin bı an, Bı Kıb nop, ‘Nak nıg gan, nıg gan,’
agnıgab?

35 Pen bin bı an, tap tep alap God nop ūek, pen
nıñımiñ?
Mer yıb! Bin bı alap nop nıg gınımel rek ma
lıp,” aglak.

36 Tari gınıg: God ne tap okok magılseк gı lak;
kılıs ne nep tap nıb okok magılseк mıdeb;
tap nıb okok magılseк God nop mıñ mıñ gılıg gı
mıdenımel.
Nıb ak, yıb ne ak per per nep agon ar amnaŋ!
Nıb aknıb rek tep.

12

*God pís ar m̄idobin, agıl, nop tep ḡinim̄ıŋ ar ak
nep gem amn̄im̄ıŋ*

¹ N̄ıb ak, ai mam s̄ıkop. God ne n̄ıbep ȳım̄ıg n̄ıñjıl d̄ıp rek, n̄ıbi pen tap God nop sobok ḡı ñ̄ıbal rek, m̄ıb goj gos t̄ımid n̄ıbi ak, tap komıñ sek rek, tap s̄ıñ rek, God nop ñ̄ınim̄ıb. Tap damıl, God nop sobok ḡı ñ̄ıbal okok, tap t̄ımel t̄ımel okok ma ñ̄ıbal. Tap tep tep, tap alap ma ḡıp okok nep nop ñ̄el me, ne m̄ıñ m̄ıñ ḡıl d̄ıp. N̄ıg akn̄ıb rek me, God ne m̄ıb goj gos t̄ımid c̄ınop ke tap nop sobok ḡı ñ̄ıbal rek d̄ınim̄ıŋ, agıl, nop n̄ıñ d̄ılıg ḡı m̄ıdıl, ageb ageb rek nep ḡinim̄ıb.

² Pen bin b̄ı lı́m ar wagı́n aul gos n̄ıñjıl ḡıpal nag ar ak rek ma ḡinim̄ıb. Pen God nop ag n̄ıñjem, ne n̄ıbep gos tep ñek, gos t̄ımid m̄ıdmagıl n̄ıbi nab adan̄ k̄isen n̄ıb lı́l, bin b̄ı ke k̄isen n̄ıb rek lı́n̄im̄ıb. N̄ıb ak, n̄ıbi n̄ıñnígabım, c̄ın titi gon, God nop tep ḡinim̄ıŋ. N̄ıbi n̄ıñnígabım kanıb tari kanıb tep yıb; yıpıd ḡıl nep ḡinigab ar ak n̄ıñnígabım. Pen n̄ıbi n̄ıg ḡıl n̄ıñ tep ḡıl, n̄ıb akn̄ıb rek nep ḡinigabım. ³ God yıp ȳım̄ıg n̄ıñjıl dek, wög ne ḡıpin. N̄ıb ak, n̄ıbep magılsek agebin, c̄ın bin b̄ı k̄ıb, ag gos ma n̄ıñním̄ıb. God ne n̄ıñ dep magıl ak n̄ıbep ke nokım nokım n̄ıb. N̄ıb ak me, n̄ıbi nabıñ dıl, c̄ın tigeplı bin b̄ı rek m̄idobın, agıl n̄ıñním̄ıb.

⁴ C̄ın n̄ıpıñ, c̄ın magılsek m̄ıb goj nokım m̄ıdeb ak pen dai dai ke ke konıai nep m̄ıdeb. Dai okok wög ke ke m̄ıdeb; tob ak wög ne ak ke ḡıp, ñ̄ınmagıl ak wög ne ak ke ḡıp, udıñ ak wög ne ak

ke gip. Nib ak, wagin ke ke middeb rek, wagin ke ke nep gipal.

⁵ Nib ak rek, cin Krais pis ar midobin okok ak rek nep wog ke ke gipin ak pen bin bi kigin ne jim nil nokim ak nep midobin. ⁶ God cinop nokim nokim yimig niyil di tepgil, tap tep cinop ke ke nib rek, ar nibak nep niyil ginigabin. God bin bi ognap tap tep nil, minim yad bin bi okok ag ninimin, agenigab ak, ne God niy dep magil nib rek ag ninimin. ⁷ God bin bi ognap tap tep nil agnigab, bin bi okok wog ognap gi ninimin, agenigab ak, bin bi okok wog ognap gi ninimin. God bin bi ognap tap tep nil agnigab, bin bi ni pai bi okok minim tep ognap ag ninimin, agenigab ak, bin bi ni pai minim ag ninimin. ⁸ God bin bi ognap tap tep nil agnigab, ai mam nak alap yirik gonimin ak, nop minim ag ni tep gek, ne gos tep niyil miñ miñ ginimin, agenigab ak, ne aknib rek ginimin. God bin bi ognap tap tep nil agnigab, bin bi okok mani tap okok ulep gip ak, krop mani tap ognap ninimin, agenigab ak, mani tap ognap abramek ninimin. Bin bi ognap tap tep nil agnigab, bin bi ognap krop kod midenimin, agenigab ak, ne gos niy tep gil krop kod midenimin. Bin bi ognap tap tep nil agnigab, bin bi ognap krop yimig niyil di tep ginimin, agnigab ak, ne miñ miñ gilig gi yimig niyil di tep ginimin.

Bin bi okok krop midmagil linimin

⁹ “Bin bi okok krop midmagil lipin,” agil, esek ma agnimib; krop midmagil yib lil, di tep yib ginimin. Tap si tap timel gep magil ak nop kaual

maual n̄ibi rek m̄ilik kal n̄iñn̄im̄ib. Pen k̄ilis ḡil nag tep ar ak nep d̄i r̄ib ḡin̄im̄ib. ¹⁰ Bin b̄i ai mam s̄ikop pen pen m̄idmaḡil l̄ipal rek, n̄ibi Krais p̄is ar m̄ideb̄im̄ ak rek nep ai mam s̄ikop pen pen m̄idmaḡil l̄in̄im̄ib. Ai mam s̄ikop n̄ibi okok ȳib k̄rop agem ar amn̄im̄in̄; pen ȳib n̄ibi ke agem ar ma amn̄im̄in̄. ¹¹ Wög ȳır̄ık marık ma ḡin̄im̄ib; k̄ilis ḡil ḡin̄im̄ib. B̄i K̄ib c̄in ak nop wög gob̄in aḡil, tep gek n̄iñlig gi ḡin̄im̄ib. ¹² B̄i K̄ib c̄inop d̄in̄igab, aḡil, tep gek n̄iñlig gi, nop kod m̄idenim̄ib. N̄ibep m̄iker ognap onim̄in̄, kapkap sain r̄ikil m̄idenim̄ib. God nop sobok gep ak ma k̄ir̄ig ḡil, per nep sobok ḡil lig gi m̄idenim̄ib. ¹³ Bin b̄i God p̄is ar m̄idil, mani tap k̄iri ulep gonim̄in̄, k̄rop mani tap ognap nonim̄ li n̄iñnim̄ib. Bin b̄i par okok n̄ib apenim̄el, poñ d̄il karip n̄ibi dad amn̄im̄ib.

¹⁴ Bin b̄i ognap n̄ibep gi t̄imel genim̄el ak, n̄ibi pen, "God nop sobok gon k̄rop gi t̄imel gañ," aḡil ma sobok ḡin̄im̄ib; "God nop sobok gon k̄rop gi tep gañ," aḡil sobok ḡin̄im̄ib. ¹⁵ Bin b̄i ognap k̄iri miñ miñ ḡil lig gi m̄idenim̄el, n̄ibi k̄rop eip miñ miñ ḡil lig gi m̄idenim̄ib; pen bin b̄i ognap ȳim̄ gep rek m̄idenim̄el, n̄ibi k̄rop eip ȳim̄ gek n̄iñlig gi m̄idenim̄ib. ¹⁶ Bin b̄i ȳib m̄ideb okok k̄rop d̄i tep ḡin, bin b̄i ȳib ma m̄ideb okok k̄rop d̄i tep ma ḡin aḡil, gos ak ma n̄iñn̄im̄ib. K̄rop maḡilsek adīp adīp rek d̄i tep ḡin̄im̄ib. C̄in bin b̄i ȳib m̄ideb, aḡil, gos ak ma n̄iñn̄im̄ib. Bin b̄i ȳib ma m̄ideb okok eip nab sakil m̄idenim̄ib. C̄in nep n̄iñ tep ḡipin, aḡil gos ak ma n̄iñn̄im̄ib.

¹⁷ Pen bin b̄i ognap n̄ibep n̄iñel m̄ilik yapek, gi t̄imel genim̄el ak, k̄rop pen ak rek nep gi t̄imel

ma gìnìmib. Bin bì okok nìjel tep gìnìmij ar ak nep gìnìmib. ¹⁸ Bin bì ognap eip pen pen gin, agıl gos ak ma nìjnìmib. Bin bì okok magılsek eip kapkap jím ñil midojın, agıl gos ak nep nìjnìmib. ¹⁹ Pen bin bì tep yad okok. Bin bì ognap nıbep gi tımel genımel ak, kırop pen gi tımel gin, agıl, gos ak ma nìjnìmib. Ak God tap ne, agıl nìjnìmib. Yad kırop pen abe gi tımel gin, agıl, God ne ke gos nìnjıp rek gìnigab. Mosis ne God Mınım agak ak dıl, God Mınım dai alap ñu kıl tıkıl agak, “God ageb, ‘Nıbep gi tımel genımel ak, yad kırop pen abe gi tımel gìnigain; ak gos yad,’ ageb,” agak. ²⁰ Nıb ak, bì nak Solomon God Mınım dai alap ñu kıl tıkıl agak,

“Bin bì nıbep ned gi tımel gılak okok
 kırop yuan lenımiń ak, tap magıl ñinimib;
 kırop ñig nen genımiń ak, ñig ñinimib.
 Nıg genıgabım ak, bì nıbep ned gi tımel gılak
 okok
 nabıc kırop ar alan mab yıneb yıneb rek
 yokem yınek nıjnıgal,” agak.
²¹ Nıb ak me, nıbep gi tımel genımel, kırop pen gi tımel ma gìnìmib; kırop gi tep gem, ke sain gek amnımın.

13

Gapman kai agnímel rek gìnimb

¹ Pen cın magılsek gapman agnímel rek nınjın. Ke gos nıñıl, gapman ma mideb; God agek, gapman mideb. ² Nıb ak, bin bì an gapman mınım tıb juenigab, God agek gapman mideb mınım ne ak abe tıb junigab. Bì nıbak God nop

mİNİM KİB AGNİGAB. ³ BIN Bİ Gİ TEP GİNİGAL OKOK, GAPMAN Bİ KİB OKOK JEL GEK MA PİRİKNİGAL; BIN Bİ Gİ TİMEL GİNİGAL OKOK NEP, GAPMAN Bİ KİB OKOK JEL GEK PİRİKNİGAL. NİB AK, GAPMAN Bİ KİB OKOK MA PİRİKJİN, AG GOS NİJENİGABİM AK, NİBI MİD TEP GİNİMİB NİNJİL GAPMAN Bİ KİB OKOK, “NİBI Gİ TEP GİPİM,” AGNİGAL. ⁴ PEN TARI: GOD AGEK, GAPMAN Bİ OKOK, WÖG GEP Bİ NE REK MİDİL, NİBEP KOD MİDEL ME, NİBI MİD TEP GİNİGABİM. PEN NİBI NİJ TEP GİL, Gİ TİMEL MA GİNİMİB; GAPMAN Bİ TU PAR KİD Dİ AJPAL AK, YOKOP MA Dİ AJPAL. GOD AGEK, GAPMAN Bİ OKOK, WÖG GEP Bİ NE REK MİDİL, BIN Bİ OKOK Gİ TİMEL GENİGAL AK, KİROP DAM MİNİM KİB AGİL, PEN YUR NİNİGAL.

⁵ NİB AK, PEN YUR DİJİN REK LİP, AGİL, GAPMAN MİNİM AK KİSEN MA GİN; GOD GAPMAN NİJEBİR AG LEK, CİNOP KOD MİDEBAL AK ME, TARI GİNİG GAPMAN MİNİM TİB JUİN, AGİL, MİNİM KİROP KİSEN GİL KAPKAP MİD TEP GİN.

⁶ AR NİBAK NEP ME, TAKİS AK REK NEP NİN. GOD GAPMAN Bİ OKOK KİROP NİJEBİR AGEK, GAPMAN WÖG KİRI NİBAK GİL, PE DİPAL. ⁷ TAP DAI NİBI TAP TARI TARI REK MİDENİMİJ AK, DAI MAGİLSEK PAG DAI JUNİMİB. GAPMAN TAKİS NËB AK, KİROP TAKİS NİNİMİB. BIN Bİ OGNAP TAKİS AR KE OGNAP NËB AK, KİROP AK REK NEP TAKİS NİNİMİB. BIN Bİ MİNİM KİRI NİJ DEP OKOK, MİNİM KİROP NİJ DİNİMİB. BIN Bİ YİB DAP RANNİMEL OKOK, YİB KİROP DAP RANNİMİB.

Pen pen midmagil linimib

⁸ TAP DAI NİBI OGNAP MİDONİMİJ, PİS NEP DAI PAG JU DİNİMİB. PEN CİN TAP DAI NOKİM ALAP MİDEB AK CİN DAI AK PAG JU DİPIN, AGİL MA AGNİGABİN;

bin bî pen pen mîdmagîl lep dai nîbak agebin. Bin bî okok kîrop mîdmagîl lînîgabîn ak, God lo mînim ageb ageb rek nep gînîgabîn. ⁹ God ne ke mînim kîlis agak ak, Mosîs ne God Mînim dai ognap ñu kîl tîkîl agak, “Bin si bî si ma gînîmîb; cîp ma ñag paknîmîb; tap si ma dînîmîb; bin bî ognap tap kîri okok tap cîni rek mîdobkop, agîl gos ma nînjîmîb,” agak. God mînim kîlis ognap sek agak. Pen God mînim kîlis tari tari agak ak mînim wagîn nokîm ak nep mîdeb: “Nak ke mîdmagîl lîpan rek, bin bî ke nîb okok kîrop ak rek nep mîdmagîl lînîmîn.” ¹⁰ Nîbi bin bî ognap kîrop mîdmagîl lînîgabîm ak, kîrop gî tîmel ma gînîgabîm. Ar nîbak nep, nîbi bin bî mîdmagîl lînîgabîm ak, God lo mînim ageb ageb ak magîlseki gînîgabîm.

¹¹ Ñîn mîdobîn nab nîbaul nîn tep gînîmîb. Jisas nop nîn dîl, kîsen God (ne bin bî yad ke, agîl,) cînop pîs nep dam karîp ne ar alan sîñâk dad amnîgab, ag gos nîjolîgîpîn. Pen mi ognap apîl amnak, ñîn nîbak mîñi ulep mîdeb. Nîb ak me, tari gînîg wîsîn kîn saköl gî mîdebîm? Warîkîl, gos nîjîg gî mîdenîmîb. ¹² Tapîn kîslîm nab mîdobîn rek, karîp tîknîg geb. Nîb ak me, kîri tap tari tari kîslîm nab eyan rek ajîl gî tîmel gî mîdebal ar ak kîrîg gîl, Seten eip pen pen gep sîor kîlis, usajîl bad kîlis, tap melîk sek God ñîb okok dî yîmîn. ¹³ Nîb ak, cîn Jisas melîk tep ne ar ak mîdobîn, agîl, gî tep gîlîg gî nep mîdenîgabîn. Pen tap konjai yîb ñîbil, ñîg kîlis ñîb saköl ñagîl, bin si bî si gîl, abramek gîl, pen pen gîl, tap kîri tap cîn rek mîdobkop agîl, gîpal okok, ma gîn.

14 Pen n̄ibi Bi K̄ib Jisas Krais d̄ walij rek ȳm̄il, m̄idmaḡil acir nab c̄n adañ gos ḡip ar ak titi ḡil ḡinigab̄in, aḡil gos ak ma n̄iññim̄ib.

14

Asik mosik gipal okok k̄rop ma ag ḡinim̄ib

1 Bin bi ognap Krais Jisas nop n̄ij d̄ipal ak pen n̄ij d̄ k̄ilis ma ḡil, gos omal n̄ipal okok, “K̄rop d̄il ag am̄il apil gon, gos n̄ij tep ḡinim̄el,” aḡil, ma ag ḡinim̄ib; kiri Jisas Krais nop n̄ij d̄ipal ak, bin bi c̄n, aḡil, d̄i tep ḡinim̄ib. **2** C̄n n̄ipin, bin bi ognap Krais Jisas nop n̄ij d̄ m̄idil, tap okok abramek n̄ibal; pen bin bi ognap, Krais Jisas nop gos ar ar nep n̄ij d̄il, nop tep ma ḡinigab, aḡil, kaj k̄imin kobri tap okok b̄il ḡil, yokop tap maḡil bep nep n̄ibal. **3** Pen bin bi tap abramek n̄ibal okok, bin bi tap b̄il ḡipal okok k̄rop ma ag junim̄el. Bin bi tap b̄il ḡipal okok, bin bi tap abramek n̄ibal okok, God n̄ijek tap si tap t̄imel ḡipal, aḡil, k̄rop ma ag ḡinim̄el. Tari ḡinig: God bin bi n̄ib okok k̄rop dek, bin bi ne m̄idebal. **4** Bi wög gep alap bi k̄ib ne nop wög ognap ḡinigab, nak n̄ijil, gi tep ḡipan aka gi tep ma ḡipan, aḡil ma agnigan. Bi k̄ib ne ke n̄ijil, gi tep ḡipan aka gi tep ma ḡipan, agnigab. Pen ne gi tep ḡinigab. Bi K̄ib ne ke nop gi ñek, ne tep ḡinim̄in rek l̄ip.

5 Pen bin bi ognap n̄ijel, n̄in alap God n̄in k̄ib ne rek l̄ip, n̄in alap n̄in yokop rek l̄ip. Pen bin bi ognap n̄ijel, n̄in alap God n̄in k̄ib ne rek ma l̄ip, n̄in maḡilsek n̄in ke ke rek ma m̄ideb. N̄ib ak, n̄ibi ke ke m̄idebim rek, gos n̄ibi tep n̄ipim ar n̄ibak n̄ijil gem amn̄im̄in.

6 Ņin alap God ūn kib ne rek lip, agil nopal okok, Bi Kib nop gos niñil me niggil gos nopal. Pen bin bi kaj kimin kobri tap okok niñbal okok, God nop tep agil niñbal. Bin bi asik mosik gi tep gil, tap ognap nep niñbal okok ak rek nep, God nop tep agil niñbal.

7 Cin komij midil, cin ke ausek midobin, agil gos ak ma niñin. Kimnig ginigabin ak, cin ke ausek midil kimnigabin, agil gos ak ma niñin. **8** Tari giñig: cin komij midil, bin bi Bi Kib yib agel ar amnaq, agil, gos ak nep niñil midonigabin. Kimnig ginigabin ak, bin bi Bi Kib yib agel ar amnaq, agil, gos ak nep niñil kimnigabin. Niñ ak, komij midenigabin aka kimnigabin, cin Bi Kib bin bi wög gep ne midobin. **9** Ar niñbak nep, Krais ne kimil warikak. Niñ ak me, cin komij midobin okok abe, bin bi bir kimbal okok abe, cin magilsek Bi Kib bin bi ne midobin.

10 Niñ ak, niñbi tari giñig ai mam Krais pis ar midebal ognap kirop, niñ giñim, niñ giñim, agil minim ag giñim? Pen niñbi tari giñig ai mam Krais pis ar midebal ognap kirop niñem, kiri bin bi yokop rek lip. Niñ tep giñimib: cin magilsek God udin yirik ar ne ak midon, cinop minim kib agnigab. **11** Aisaia God Minim dai alap nu kil tikil agak,

“Bi Kib ageb, ‘Yad niñid yib agebin,
kisen bin bi okok magilsek yip niñil,
nabiñ dil, kogim yimil,
“God ne nokim Bi Kib mideb,” agnigal,’
ageb,” agak.

12 Nıb ak, nıñım. Cın nokım nokım mıdobın rek, God cınop magılsek ag nıñek, cın komıñ mıdıl tap tari tari gıpın okok ag nıñil, ti gınig nıg gıpın agıł agnıgabın.

Ai mam Krais pís ken midebal ognap kírop gos nıñimib

13 Nıb ak, ai mam Krais pís ar midebal ognap kírop, nıg gıpım, nıg gıpım, agıł mınım ag gıpım ak kırıg gınimib. Nıbi gos nıñıl, yad gen ai mam Krais pís ar mideb alap sıadol gıl, kanıb koslam ajep rek ak amił, yap pakıl gıt tımel gınigab, agıł, kapkap mıdıl, ar nıbak nep gem amnímın.

14 Bi Kib Jisas bi ne midebin rek, gos yad ak nıñ tep gıpın, tap bıl gep ognap ma mideb. Bin bi ognap gos kiri ke nıñıl, tap bıl gıpal. Pen tap nıbak nıbon, God nıñek tep ma gınigab, agıł bıl gınigal ak, tap nıbak ma nıñimel. **15** Pen nıbi, ai mam Jisas kírop nen agıł kımak nıb okok kírop mıdmagıl ma lıł, tap kiri asık mosık gıpal okok abramek nıbem, kiri gos par nıñıl ap yap paknımel rek lıp. Ar nıbak gıt tımel gınigabım.

16 Nıbi ke nıñıl, ar ognap gınimib rek lınígab ak pen bin bi ognap nıg gınigabım ak nıñıl agnıgal, "Krais pís ar mıdobın apal ak pen kiri nıñebir tap si tap tımel gebal ak me, cın nıpın, Jisas mınım tep ne mınım nıñ dep apal ak esek apal," agnıgal.

17 Tari gınig: God ne kiñ cın mideb mınım ar nıbak agonıgabın ak, tap nıñeb nıg nıñeb mınım nıbak ma agnıgabın; gıt tep gep mınım ar ak nep agnıgabın; kapkap sain tıkkı mıdep mınım ar ak nep agnıgabın; mıñ mıñ gılıg gıt mıdep mınım ar ak nep agnıgabın. Tap tep nıb okok Kaun Sıñ ne

ñek dînigabın. **18** Cın Krais nop nıñ dîl nıg gîlig gonigabın ak, God nıñek tep gînigab; bin bî okok nıñjîl, gî tep gîpal, agnigal.

19 Cın titi gîl ai mam eip kapkap jîm ñîl mîdîl, cın magîlsek Krais mînim tepe ne ak nıñ dî kîlis gîn, agîl, kanîb nîbak nep kîlis gîlig gî kîsen gînimîb. **20** Tap magîl ognap bîl ma gep. Pen bî alap gos gos lîl tap okok abramek ñîbek, Krais nop nıñ dîp bin bî alap nıñjîl, sîdol gîl, Krais nıñ dîp ak kîrig gîl ap yap paknigab ak, bî abramek ñîñnigab bî nîbak nop gî tîmel gînigab. Tap magîl ñîbîl, God wög ne gî tîmel gînigab. Nîbi nîg aknîb rek ma gînimîb. **21** Nîb ak, cın nîbon ai mam alap ap yap paknîmîj rek lîp, ag gos nîñnigabîm ak, kaj yîpîl okok kîrig gîl, ñîg wain okok kîrig gîl, tap okok kîrig gîl gînigabîm ak tep. Tari gon ai mam alap ap yap paknîmîj rek lîp, ag gos nîñnigabîm ak, ai mam kîrop nen agîl, nîg ma gînimîb.

22 Yad tap ñîñeb ma ñîñeb mînim agesin ak, nîbi tari gos nîpîm ak, nîbi ke God eip. God cînop gos tep ñîb rek nıñjîl gî damîl, ai mam ognap kîrop ma tau ñîñigabın ak, mîñ mîñ gîlig gî mîdenigabın. **23** Pen tap ognap gos par lîlîg gî ñîñnigabın ak, mînim mîdenigab. Tari gînig: nîg genigabın, God nop tep gînimîj, ag gos nıñjîl ma ñîñnigabın; nop tep gînimîj aka tep ma gînimîj, ag gos nıñjîl ñîñnigabın. Cın nîg gîl rek abramek genigabın ak, tap si tap tîmel gînigabın.

15

Bin bî ognap mîd tep gînimel rek ar ak nep gos

nıñin

¹ Cın bin bı Krais nop nıñ dı kılıs gı mıdobıñ okok, cınop ke tep gınıgab ar ak nıñıl ma gın.
² Bin bı Krais nop nıñ dı kılıs ma gıpal okok, nop nıñ dı kılıs gınımel, agıl, gos ar ak nıñıl gıjın. Cın ke tep gınıgab ak tap kıb mer; pen bin bı ognap, Krais nop nıñ dı kılıs gınıgal aka nop nıñ dı kılıs ma gınıgal ak tap kıb. ³ Krais ak rek nep, ke tep gak ar ak ma gak. Krais ne Nap nop mınim agak ognap, Depid ne God Mınim dai alap ūu kıl tıklı agak, “Nep ag jupal ak mıñi yıp ak rek nep ag juebal,” agak. ⁴ Kırı nıñ tep gınımel, agıl, God ne gek nıñıl bı ned nıb okok God Mınim ak ūu kıl tıklak. Cın God Mınim nıbak udın lı nıñıl, mınim tep nıbak nıñ dıl, Jisas Krais nıñ dı kılıs gıl, kılıs gıl gı tep gıl, kapkap mıñ mıñ gılıg gı gos sek mıdenıgabıñ. Ar nıbak nep God ne gek, God Mınim nıbak ūu kıl tıklak. ⁵ God ne gek, nıbi Jisas Krais nıñ dı kılıs gıl, kılıs gıl gı tep gıl, kapkap mıñ mıñ gılıg gı gos sek mıdenıgabıñ. Pen Krais Jisas gak rek nıñıl nıbak rek gın, agıl, nop nıg gıl kısen gıl, God ne gek, nıbi gos ar nokım nıñıl jım nıñıl mıdıl, gınımıt. ⁶ Nıbi nıg gıl, gos nokım nep, meg mıgan nokım adıp adıp ak nep, Bı Kıb cın Jisas Krais Nap yıp ne ak agem ar amnımınj.

God Isrel bin bı mer okok kırop ak rek nep yımig nıñip

⁷ Gos nıñ tep ma gıpek ūın ak, Krais nıbep yımig nıñıl dı tep gek, bin bı ne mıdebiñ ak, nıbi ke kapkap pen pen yımig nıñıl, dı tep gıl, mıdmagıl lılıg gı mıdem, bin bı ognap nıñıl God yıp ne agel ar amnıgab. ⁸ God bırarık nep Juda

kai n̄ised ac̄k kiri okok k̄rop m̄n̄im k̄lis n̄ñ̄id agak ak, agak rek nep ḡn̄igab ak n̄ñ̄nīmel, aḡl, Krais ne Juda kai k̄rop nen aḡl owak. ⁹ N̄b ak, Juda bin b̄i mer okok, God ne c̄nop ȳm̄ig ȳb n̄ñ̄ip, aḡl, ȳb nop agel ar amnāj, aḡl, Krais owak. Krais ned Nap God nop m̄n̄im agak rek, Depid God M̄n̄im dai ognap ñu k̄il t̄k̄il agak,

“N̄b ak, yad Juda bin b̄i mer nab okok m̄d̄il, k̄imep aḡl, ȳb nak ak agen ar amn̄igab,” aḡip,” agak.

¹⁰ M̄n̄im alap Mos̄is God M̄n̄im dai alap ñu k̄il t̄k̄il agak,

“N̄bi Juda bin b̄i mer okok, God bin b̄i ne eip pak j̄im ñ̄il, miñ miñ ḡn̄im̄ib,” agak.

¹¹ Pen m̄n̄im alap Depid God M̄n̄im dai alap ñu k̄il t̄k̄il agak,

“N̄bi Juda bin b̄i mer okok maḡlsekk
B̄i K̄ib ȳb ne agem ar amnāj.

N̄bi bin b̄i karip l̄im ke t̄igon t̄igon maḡlsekk
k̄imep agl̄g gi, ȳb nop agem ar i oklan̄ amnāj,” agak.

¹² Pen Aisaia ak rek nep God M̄n̄im dai alap ñu k̄il t̄k̄il agak,

“B̄i Jesi t̄kek t̄k dam̄il t̄k don̄gal b̄i alap ap̄il,
bin b̄i karip l̄im ke ke m̄debal okok maḡlsekk
kod m̄den̄igab.

Juda bin b̄i mer okok, B̄i n̄bak nep gos n̄ñ̄il,
gos sek m̄den̄igal,” agak.

¹³ God ne gak ak n̄ñ̄il, gos sek m̄dobin. God gek, n̄bi nop n̄ñ̄ di k̄lis gi, miñ miñ gīlig gi, kapkap c̄bur sain sain gīlig gi m̄den̄im̄ib. N̄g gīlig gi m̄dem, Kaun S̄iñ ne k̄lis sek gos t̄mid

m̄idmaḡıl nab n̄ibep adan̄ ap̄ıl gek, n̄ibi gos sek nep m̄idenigabim.

Pol tari ḡinig m̄inim k̄ilis aḡıl mij ū kil tikak?

14 Pen ai mam s̄ikop. Gos yad n̄ijebin n̄ibi bin b̄i tep ȳib; nag ar tari gem God nop tep ḡinigab ak n̄ij tep ḡipim; n̄ibi ai mam n̄ibi okok God M̄inim tep ak pen pen ag ūn̄i tep ḡinimib rek l̄ip. **15** Pen n̄ibep mij ū k̄il t̄ikebin n̄ibaul, m̄inim k̄ilis rek ognap agebin. God ȳip ȳimig n̄ijil, d̄i tep ḡil, wög gep b̄i ne ag lak ak me, yad n̄ibep m̄inim k̄ilis n̄ibak, kauyan̄ agen n̄ij tep ḡim, aḡıl agebin. **16** God ȳip ag lek, yad Krais Jisas wög gep b̄i ne m̄idil, Juda bin b̄i mer okok k̄rop ḡi ūnil, God m̄inim tep ak k̄rop ag ūn̄ibin. Yad God m̄inim tep ag ūn̄ibin ak, yad God nop tap sobok gep b̄i rek m̄idil, m̄inim tep ne ag ūn̄ibin. N̄ig gen, Juda bin b̄i mer okok, God nop tap sobok ḡi ūn̄ibal tap tep ȳib tap ma ḡip rek lel, God nop tep ḡinigab. Kaun S̄in ne gek, k̄iri bin b̄i ke kom̄ij tep rek lel, God k̄rop miñ miñ ḡil d̄inigab.

17 Krais Jisas eip j̄im ūnil m̄idebin ak me, ȳip tep gek n̄ijlig ḡi, God nop wög ḡil lig ḡi m̄idebin.

18-19 Krais gek yad nop wög ḡil, yad wög tari tari ḡipin ak nep agn̄igain. Yad Juda bin b̄i mer okok k̄rop Krais m̄inim tep ak ag ūn̄i ajenek n̄ijlig ḡi, Kaun tap ma gep rek ognap gek n̄ijlig ḡi, Juda bin b̄i mer okok n̄ijil, God m̄inim ak d̄ipal. Yad karip l̄im Jerusalem wagin ḡil, Krais m̄inim tep ak maḡilek ȳipid ḡil nep kanib par ȳib ag ūn̄i tep ḡi dam dam karip l̄im Ilirikam amil, adik ḡi onek. **20** Gos yad per n̄ipin ak, bin b̄i Krais m̄inim ne ned ma n̄ipal karip l̄im okok nep amil ag ūn̄inim, aḡıl

gos n̄ipin. Bi Krais m̄inim ag ñeb ognap ned am̄il sap bir piñjl ḡipal ar ak karip ḡinim, aḡil ma gos n̄ipin. ²¹ Aisaia ne God M̄inim dai alap ñu k̄il t̄ikil agak,

“K̄rop m̄inim tep ne ma ag ñibal
pen kiri niñngal.

Bin bi m̄inim tep ne peyig ma n̄ipal okok,
kiri niñjl niñj tep ḡinigal,” agak.

Pol taun kib Rom amnin, agak

²²⁻²³ N̄ib ak, mi kojai yib nep, karip lim s̄in aul ag ñi aj aj, taun kib niñbi Rom amn̄im agoligipin ak pen niñim rek ma lak. Pen miñi karip lim tiñgoñ s̄in aul wög ḡinim rek ma l̄ip niñjl yad niñbep niñng niñigain. ²⁴ Yokop ulep mideb, karip lim Spen amnig gebin. Gos yad n̄ipin ak, am niñbep eip s̄ikol magil alap kin miden tep gek niñlig git, kisen niñbi yip dam Spen kanib tam ak yokniñmib, ag gos niñebin. ²⁵⁻²⁶ Pen Masedonia Propins bin bi abe, Akaia Propins bin bi abe, Jerusalem bin bi Krais pis ken midil mani tap kiri ma mideb okok, k̄rop mani tap kiri okok abramek ñibal ak, miñi k̄rop niñim, aḡil niñigain. ²⁷ Gos kiri ke niñjl ḡipal niñbak, git tep ḡipal. Juda bin bi Krais m̄inim tep ak dam, Juda bin bi mer okok k̄rop ag ñibal rek, God mani tap k̄rop ñib okok ognap Juda bin bi k̄rop pen niñigal ak tep.

²⁸ Pen mani yip ñibal niñbak magilsek dam Jerusalem bi okok ñil, Spen kanib ak am̄il, niñbi midebim s̄injak niñigain. ²⁹ Ñin niñbak apil niñbep eip kin miden, Krais gos tep ne c̄inop ñek, niñbi nop niñ di ciçi l̄il miñ miñ yib ḡinigabim.

30 Ai mam yad okok. Bi Kib Jisas Krais pis ar midebim ak, God Kaun nab nibep adan midil nibep midmagil lep magil ak nib rek, yip ag gos niyil, God nop sobok gilig gi nep midenimib. **31** God nop sobok gilig gi midenimib, yad Jerusalem amniggil, karip lim Judia amen, Judia bin bi Krais nop ma niy dipal okok yip gi timel genimel, God ne yip di komin yoknimin. Pen God nop sobok gilig gi midenimib, yad Jerusalem amjakil, Krais bin bi ne okok krop tap tari tari gi niyigain ak gen, krop tep gek niyilig gi, eip jim nil midojin. **32** Nit ak, God yip yau agonimin, nibi midebim sijak amil, won alap kin miden tep gek niyilig gi, nibep eip midenigain.

33 God nibep magilsek kod midek niyilig gi, kapkap jim nil midil mid tep ginimib. Nit aknit rek tep.

16

Pol, “Nibi midebim?” agak

1 Pen ai cin Pibi, Senkria taun sijak coc wog gi p bin ak, neb. Ne bin tep yib. Nibi midebim sijak amjakek, nop di tep ginimib. **2** Yip tep ginigab ak, ne midebim sijak amjakek, nibi Bi Kib niy dipim rek, Bi Kib bin bi ne pen pen di tep gi pal ak rek, nop di tep ginimib. Nop tap ognap ma midonimin, abramek nil nimib. Ne bin bi okok konai nep krop di tep gil, yip abe di tep gil gi p.

3 Pen bin Prisila abe, nigmil Akwila abe, Krais nop wog jim nil goligipin ber mal krop agnimib, “Pol nirep ber mal, ‘Midebir?’

agıp,” agnımış. **4** Ned yıp ñag pak lınığ gelak, ber tep yad omal mıdıl, yıp dı kasın girek. Pen cirop ke ñag pak lınımel, agıl gos ak ma nıñıl, nıg ger, yıp tep gıl, Juda bin bı mer karıp lım ke par okok ag ñen Krais Jisas nıñ dıpal okok kırop abe tep gıp.

5 Pen bin bı Krais Jisas nıñ dıpal karıp kırop ber ak apıl mogım gıpal okok kırop ak rek nep agnımış, “Pol nıbep, ‘Mıdebiṁ?’ agıp,” agnımış.

Mam mıdmagıl yad Epinitas nop agnımış, “Pol nep, ‘Mıdeban?’ agıp,” agnımış. Esia Propins sıňak, Krais nop ned dak bı me nıbak.

6 Bin Maria nıbep kılıs yıb gıl wög gi ñolıgıp ak nop agnımış, “Pol nep, ‘Mıdeban?’ agıp,” agnımış.

7 Pen bı tıdig yad nıñeb rek, Adronaikas abe, Junias abe, kırop mal agnımış, “Pol nırep mal, ‘Mıdebir?’ agıp,” agnımış. Kırı mal Krais nop ned nıñ direk, yad kısen nıñ dınek. Yıp mıñ lıläk rek, kırop mal ak rek nep mıñ lel, jım ñıl mıdolıgıpın. Pen bı Jisas mınim dad ameb okok, bı nıb omal kırop nıñ tep yıb gıpal.

8 Mam mıdmagıl yad Amplietas, Krais nop cıg tep gıp bı nıbak, nop agnımış, “Pol nep, ‘Mıdeban?’ agıp,” agnımış.

9 Mam Urbanıs nop agnımış, “Pol nep, ‘Mıdeban?’ agıp,” agnımış. Mam nıbak yad eip Krais nop wög jım ñıl golıgıpın.

Mam tep Stakis nop ak rek nep agnımış,
“Pol nep, ‘Mıdeban?’ agıp,” agnımış.

10 Apeles, miker apek, Krais nop nıñ dı wös gıl
mıd tep gıp bı ak, nop agnımış, “Pol nep,
‘Mıdeban?’ agıp,” agnımış.

Bin bı Aristobyulas karıp kın mıdebal okok
kırop agnımış, “Pol nıbep, ‘Mıdebim?’
agıp,” agnımış.

11 Bı tıdıg yad nıñeb Herodion nop agnımış,
“Pol nep, ‘Mıdeban?’ agıp,” agnımış.

Bin bı Nasisas karıp ak kın mıdıl, Bı Kıt nıñ
dıpal okok kırop agnımış, “Pol nıbep,
‘Mıdebim?’ agıp,” agnımış.

12 Bin Traipina abe Traiposa abe, Bı Kıt nop
nıñ dılıg gi, nop wög gıpir bin nıb
omal kırop agnımış, “Pol nırep mal,
‘Mıdebir?’ agıp,” agnımış.

Ai tep yad Persis, Bı Kıt nop nıñ dılıg gi, nop
wög kılıs gıp bin nıbak nop ak rek nep,
“Pol nep, ‘Mıdeban?’ agıp,” agnımış.

13 Bı Rupas, Krais nop wög kılıs gıl gıp ak, nop
agnımış, “Pol nep, ‘Mıdeban?’ agıp,”
agnımış. Nonım ne ak, ami yad rek lıp
ak, nop ak rek nep agnımış, “Pol nep,
‘Mıdeban?’ agıp,” agnımış.

14 Asinkritas, Pligon, Hermes, Patrobas, Her-
mas, nıمام sıkop kırı eip mıdebal
okok abe kırop magılsekk, “Pol nıbep,
‘Mıdebim?’ agıp,” agnımış.

15 Pilologas, Julia, Nereus, Nereus nıñai ne
Olimpas, Krais bin bı ne kırı eip mıdebal

okok magılsek, “Pol nıbep, ‘Mıdebim?’ agıp,” agnımib.

16 Nıbi Bı Kıt nop nıñ dıpım rek, pen pen ag wasu dılıg gi, mıkem bom sılknımib.

Krais bin bı ne sıñ aul, Krais nop sobok gınig cöc ke ke mogım gipal okok nıbep, “Mıdebim?” agebal.

Mınım esek agebal okok ma dinimib

17 Ai mam tep yad okok, nıñ tep gınımib. Bin bı ognap mınım okok nıb okok nıb dapıl, bin bı Krais pıs ar mıdebal okok kırop ag ñel ñel, gos tep ned nınlak ar ak kırıg gi, mınım esek apal nıbak dıl, asık ke ke lıpal. Nıbep nıb aknıb rek nep gınımış rek lıp ak, mınım esek agenımel ak ma dinimib. **18** Bin bı nıg gipal okok, Bı Kıt cın Krais nop wög ak gın, agıl gos ak nınlı, ma gipal; kırop ke tep gıp ar ak nep gos nınlı, gipal. Kırı mınım sain sain rek, bin bı yıb dap raneb mınım ak nep aglıg aglıg gi mıdel nınlıg gi, bin bı nıñ tep ma gipal okok mınım esek kırı nıñ dıl sıdol gipal. **19** Nıbi pen God mınım tep ak dı tep gi, ageb rek gipım, bin bı okok magılsek nıpal ak, yıp tep yıb gıp. Tap tari God udın yırık ne tep gınımış ak, nıbi bin bı gos nıneb rek mıdıl, tap tari God udın yırık ne tap si tap tımel rek mıdonımış ak, nıbi bin bı gos saköl rek mıdenımib ak, yıp tep gınigab.

20 Mañ mıdeb, God bin bı kod mıd tep gıp ak, ne Seten nop dı talak mok nıbep okok lek, kılıs ne ma mıdenigab.

Yad God nop sobok gebin, Bi Kib cin Jisas ni:bep yimig nijil di: tep gek nijlig gi:, ni:bi mid tep ginimib.

21 Bi yad eip wog j:m n:il gipir, Timoti, ni:bep ageb, "Midebim?" ageb. Bi tidig nijeb yad okok Lusias, Jeson, Sosipata ak rek nep ni:bep, "Midebim?" agebal.

22 Pen yad bi Tetias, Pol agek mij nu kil tikebin aul, ak rek nep ni:bi Rom kai Krais pis ar midebim okok ni:bep, "Midebim?" agebin.

23 Bi Gaias, yip Pol dam karip ne ak lil, kod mid tep gip ak, ni:bep, "Midebim?" ageb. Bi nibak nep Krais pis ar midebal bin bi okok agek karip ne ak amil mogim gipal, kirop di: tep gil mideb.

Pen bi kuskus pe neb Erastas abe, mam cin Kwotas abe, ak rek nep ni:bep, "Midebim?" agebir.

24 Yad God nop sobok gebin, Bi Kib cin Jisas Krais ni:bep magilsek yimig nijil di: tep gek nijlig gi:, ni:bi mid tep ginimib. Nib aknib rek tep!

25-26 Pen God yib ne agon ar amna:j. Ne nep me ni:bep kod midek nijlig gi:, nop cig tep gil mindenimib rek lip. Jisas minim tep nibak ned we gil midoligip ak pen mi:ni, bi God minim agep okok God Minim nu kil tklak wagin ak misen lek, yad minim tep nibak bin bi okok kirop per ag nibin. God nep agek me, bin bi karip lim ke tigon tigon magilsek ag non, nop ni:j dil ageb rekгинимел.

27 God nokim gos tep gos kili:s gil nijip ak, Jisas Krais nop cinop nen agil ag yokek owak rek, yib ne per nep per nep agon ar amna:j. Nib aknib rek tep.

MINIM KOMIN

**The New Testament in the Minimib dialect of the
Kalam language of Papua New Guinea**

Nupela Testamen long tokples Minimib long Niugini

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Minimib (Minimib dialect of Kalam)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2013-02-07

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

c3b0a7e5-6c23-5e97-9419-62054c911996